

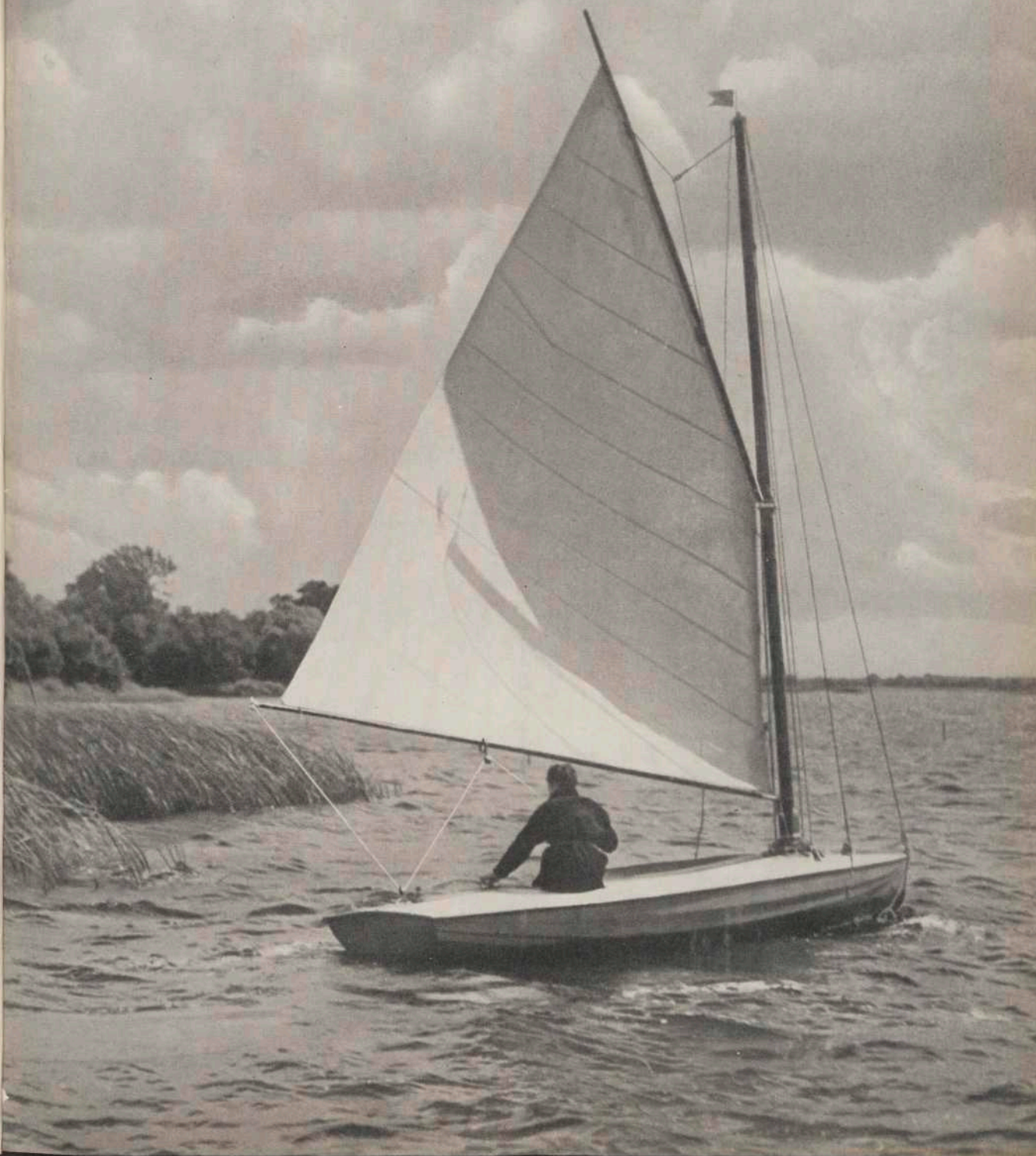
N 2 JUNI 1931

ONS EIGEN TIJDSCHRIFT

JUNI

1931

1893

1894

1895

1896

1897

1898

1899

1900

1901

1902

1903

1904

1905

ONS EIGEN TIJDSCHRIFT

HOOFDREDACTEUR GERH. VAN DIJK

ADRES VOOR TOEZENDING VAN ALLE LETTERKUNDIGE, MUZIKALE EN ILLUSTRATIEVE BIJDRAGEN, BEWIJSNUMMERS, RECENSIE-EXEMPLAREN EN CORRESPONDENTIE: 'S-GRAVENHAGE, LAAN VAN MEERDERVOORT 89. TEL. 390980.

ADRES VOOR BRIEFWISSELING OVER ADMINISTRATIEVE EN PUBLICITEITS-AANGELEGENHEDEN, TOEZENDING VAN BONDS, RUILADVERTENTIES, RAADSELOPLOSSINGEN: FIRMA C. J. VAN HOUTEN & ZON, WEESP, AFDEELING ADMINISTRATIE VAN „ONS EIGEN TIJDSCHRIFT“.

INHOUD VAN DIT NUMMER

Dora Duveen-de Vries, WACHTEN (Geill. door H. L. De Hoog) ☼ Hans Brusse „HONDENWACHT“ ☼ A. B., NA VIJF EN TWINTIG JAAR (Geill.) ☼ Dr. M. M. de Grauw, ACTUALITEIT VAN 2000 JAAR TERUG (Geill.) ☼ A. den Doolaard, PRAAG (Geill.) ☼ Vincent Cleerdin, DE PELGRIM (Geill. door Anton Pieck) ☼ A. J. L. Looyen, DE GEWELDENAAR (Geill.) ☼ Dr. C. de Marees van Swinderen, DOOR PERZIE (Geill.)
RUBRIEK VOOR JONGEREN: Marie van Kampen, MET HET SCHIP VAN ELBURG NAAR AMSTERDAM (Geill. door Freddie Langeler) ☼ A. Sutorius, BEERTJES FEESTDAG ☼ Kees Hana, GEVAREN IN HET AQUARIUM (met een tekening van Herman Hana) ☼ VOOR VRIJE UURTJES: Otto van Tussenbroek, HET SPEL DER DRAADFIGUREN (Geill.) ☼

J U N I UITG. C. J. VAN HOUTEN & ZON, WEESP I 9 3 I

Wachten

DOOR DORA DUVEEN-DE VRIES.

RANG, DAAR VALLEN DE SLAGBOOMEN neer en sluiten den overweg af om een trage goederentrein te laten rangeeren. Het is weer wachten.

Natuurlijk kan men den tunnel doorgaan, maar het is geen aanlokkende gedachte je fiets de hooge steenen trap af te dragen en die dan weer een even hooge trap op te moeten torsen. Liever maar wachten. Hopelijk duurt het niet lang. Maar neen hoor. Iedere keer blijft de locomotief tergend, juist midden op den overweg staan en de machinist buigt zich in al zijn breedte over het halve deurtje in zijn machine en kijkt met een zekere machtswellust naar die arme voetgangers, fietsers, automobilisten, die gelaten te wachten hebben, tot het hem goeddukt het verkeer voor hen weer te laten doorgaan.

Terwijl ik zoo sta te kijken naar het treiterend langzaam rondwentelen der assen, hoor ik in de verte een gelijkmatige cadans van iets, dat licht komt aanrollen over de gladde rails. Niet het slordige geluid van rammelende wagens, neen, het is het voorname, sierlijke glijden van de D-trein, die naderkomt, voorbijstuift. Hij heeft mijn denken afgeleid van de schokkende, knarsende goederentrein en met zich meegenomen. Hebt gij ook dat heimwee-naar-de-reis? Ik zit al in de express, die mij meevoert, natuurlijk naar het Zuiden, naar „mon cher pays de France“. Daar maak ik weer die eerste reis — vol on-

geduld gaan we Holland door, België en eindelijk na Brussel, dan krijgt de trein pas zijn echte snelle vaart en raast voort, zonder ophouden tot de Fransche grens. Feigny, Fransche douane!

Dat verlaten grensstation, waarvan de roode baksteen vaal en grauwwerend is door den rook der treinen is voor mij schooner dan het prachtigste paleis. Het ontsluit mij immers de tooverpoort, Frankrijk binnen te gaan? Weer gaan we voort, Noord-Frankrijk door, langs de puinhoopen van St.-Quentin en eindelijk, eindelijk Parijs!

Een lieve oude dame komt me tegemoet en voor ik het weet zitten we samen in een taxi en voort gaan we weer door die krioelende woelende massa van menschen en auto's, tot we met een schokje stilstaan voor een oud huis in een stille straat, achter in het Quartier Latin, en langzaam beklimmen we de zes hooge, uitgesleten trappen, die naar mijn nieuw „home“ voeren.

Het is nog heel vroeg in den morgen, half zeven. Daar gaan mijn gastvrouw en ik naar beneden en haasten ons naar de tram, want we gaan naar de Hallen. 's Morgens vóór achten, dan is er die echte bedrijvige verkoop vóór den ingang van de Hallen op straat; „vendre sur le carreau“ heet dat. Dan ziet men de vrachtauto's, de sleeperskarren, de wagens volgeladen met levensmiddelen hun enorme voorraden uitbraken in die „ventre de Paris“. Het is een jachtende bedrijvigheid om toch op tijd alles afgeleverd en verkocht te hebben. De straten zelf wijzen ons den weg, want hoe meer wij de Hallen naderen, des te onbegaanbaarder worden zij, vol groentenafval, mest, papieren, stroo, één groote vuilnishoop. We gaan eerst eens de verschillende afdelingen be-

kijken. Wat een overdaad! Bergen visch, vrachten gevogelte, eindeloos lange tafels met kazen, de Camembert, De Brie, de Port Salut, vergezeld van hun individuele luchtjes, die echter zoo sterk worden, dat wij dit kazen-oord spoedig verlaten om te belanden bij de bloemen. O, die kostelijke bloemenschat, hoopen anjelieren, rozen, sterk geurende witte lelies, in zacht vloei gewikkeld teere oranjebloesems, een paradijs voor de bloemen-liefhebster. Maar we moeten voortmaken, want om acht uur luidt de groote bel, die onverbiddelijk een einde maakt aan al die bedrijvigheid, die juist het karakteristieke aan de Hallen geeft.

We blijven staan in de groentenhallen. Mijn gastvrouw ziet er meer dan eenvoudig gekleed uit, tot mijn verbazing, want ik zag haar tot nog toe steeds zeer verzorgd. Nu loopt ze warempel met een zwarte omslagdoek om. Ik had met gepaste trots mijn nieuwen zomerhoed opgezet, want het was zoo'n prachtige lentemorgen, vol zon, vol tintelende blijheid en in de verre hoogte troonde de Sacré-Coeur als een lichtend gouden gebouw uit een Oostersche vertelling.

Ja, die Franschen zijn toch soms een eigenaardig volk,

dacht ik bij mezelf. „We zullen sla koopen, „en gros” dat is goedkoop”, zei Madame. De schrik sloeg me om het hart, ik zag ons al met een mand sla door de stad loopen en straks die zes hooge trappen opzeulen. Enfin, 's lands wijs, 's lands eer. Ik zou het woord doen, dat was goed voor mijn „élocution”. Toen wees ze me een groentevrouw, die o. a. een partijtje van vijf kleine, miezerige slakropjes onder haar hoede had. Dat was dus „en gros” koopen. Ik vroeg heel beleefd naar de prijs. De groentevrouw, heel breed, heel dik, deed me denken aan het oude liedje van Madame Angot „les deux mains sur les hanches, elle se disputait”. Ze noemde een prijs, exorbitant hoog voor die kleine on-ooglijke kropjes en dat zei ik haar ook.

Daar begon ze, met die welsprekheid, die alle kooplui der wereld vereenigt, wanneer 't gaat om hun waren aan te prijzen, me de voortreffelijke hoedanigheden op te noemen, die haar sla vertegenwoordigde. Maar plotseling brak ze haar overstelpende woordenschat af, riep een paar collega's er bij, fluisterde wat met haar en allen bekeken me, begonnen te lachen, te lachen, het leek me toe dat alles begon te lachen, de manden, de groenten en vruchten tot de slakropjes toe. Eindelijk kon ze met veel moeite uitbrengen: „Elle.... a.... un.... chapeau!” Ja ik had een hoed op, nog wel een nieuwen, maar zag nu pas in, hoe misplaatst die was in deze omgeving, begreep meteen waarom mijn gastvrouw, die ook lachte, er zoo simpeltjes uitzag. Alle koopsters

zagen er even eenvoudiges uit. Men komt nu eenmaal niet 's morgens vroeg „acheter sur le carreau” keurig aangekleed. Ik pakte gauw mijn sla, betaalde en ging weg, vernederd, zooals ik me nog nooit gevoeld had..

Hè, daar gaan de boomen op, de goederentrein is weg en het verkeer kan weer doorgaan, maar terwijl ik op mijn fiets stap en naar huis rijd hoor ik nog het hooggelach der groentevrouwen in mijn ooren klinken.

„Hondenwacht”

DOOR HANS BRUSSE.

DZJOEMPE, DZJOEMPE, DZJOEMPE,.... vier, vijf, dzjoempe, dzjoempe, acht, dzjoempe, tien.... hò.

Ik haal m'n duim van 't knopje waarmee ik de oliekan openen en sluiten kan, af.

Tien slagen lang heb ik 't dunne oliestraaltje in 't op-en-neer vliegende bakje van de drijfstand laten loopen.

Het is warm, dzjoempe, dzjoempe, erg warm, over de honderd graden, dzjoempe. Nu is het vijf uur, nu nog twee uur.... dat is nog vier maal smeren de drijfstandkoppes, en nog acht maal de zuigerstangen.... dzjoempe, dzjoempe.... en om zes uur komt de nieuwe wacht op de stookplaat op....

Dzjoempe, dzjoempe, waar zouden we zijn? Als straks de donkeyman terug is zal ik eens even aan dek gaan kijken, 't zal al wel licht worden. Thuis liggen ze nu te slapen, natuurlijk, om vijf uur. Dzjoempe, dzjoempe.... Ik kom van het eerste rooster, waar ik daarnet de drijfstandkoppes gesmeerd heb, naar beneden. 't Is tijd om de machine weer te gaan navoelen, op alle draai- en wrijvingspunten, of er niets te warm wordt.

Daar komt de donkeyman van de stookplaat af. Hij zweet; heeft de stokers geholpen om stoom te houden terwijl de vuren schoongemaakt werden.

„Meester, dat doe ik nu al twintig jaar zoo. 'k Heb wel gehad, toen ik nog op de wilde vaart was, dat ik zestig uur, en meer, achter elkaar, stond; met vuil weer, dat de kar zóó doorsloeg dat je elk oogenblik dacht de stukken om je kop te zien vliegen.”

„Want zooals u dat nu op die vorige Bordeaux-reis hebt meegemaakt, toen we daar in de Golf van Biscaye de halve nacht om Ouessant lagen te tolleren, da's nog niks. Ik herinner me nog goed, hoe we es met een kapotte stuurmachine hebben gevaren op een reis van Santander, naar de La Plata. 72 uur achter mekaar zijn we toen in touw geweest.

We waren net een dag de Kaap-Verdische eilanden voorbij toen het begon. Nou, ik zal 't straks wel verder vertellen; die klep begint weer te slaan, daar achter. Als we in Hamburg zijn moet die pomp nagezien worden heeft de meester gezegd.”

En weg was hij, kroop ie tusschen de andere pompen door, naar achteren om een afsluiter te knijpen.

Ik begon weer m'n rondgang; eerst de tunnel in. Lang doemde de nauwe lage gang, met z'n regelmatig van afstand tot afstand brandende electrische lampen voor me op. Kaarsrecht lag daar de dertig centimeter dikke tunnelas, draaide ze in haar blokken. Achteraan, waar ze door de schroefaskoker naar buiten ging, voelde je het stampen van het schip heftiger.

Het lawaai van de machine drong minder luid naar hier door. Als ik me omdraaide lichtte aan het begin van de tunnel de deuropening. Daarnaast wist ik de zware, dikke deur, die van boven uit de machinekamer ervoor geschoven kon worden als het schip van achteren een lek kreeg. Wanneer er nu wat gebeurde, zat je hier als een rat in de val, want het schip was niet nieuw, er was geen vluchtkoker achter in de tunnel.

Nu liep ik weer terug naar de machinekamer, zorgvuldig betastend de lagers waarin de as draaide. Het vierde blok was flink handwarm. Ik tikte met een sleutel het

kraantje van de koelwaterleiding boven het blok heel eventjes open. Langzaam druppelde wat water in het smeerbakje, boven op de kap van het lager; de olie werd dan wat dunner, en hevelde sneller langs het katoenen lont het smeerkanaaltje in.

Ik zag de schaduw van den donkeyman langs de deuropening glijden.

Nu ging ik het gat door, stond plotseling weer midden in het lawaai van de machine. De donkeyman zag ik achter op het middelste rooster staan, de oliekan in z'n hand. Hij liet een straaltje, uit de tuit in de doppen op de aandrijfbalans van de pompen loopen.

Ik begon het kraagblok na te voelen. Dat was altijd goed, als het eenmaal zuiver afgesteld en ingeloopt was, dan liep het wel. De waterkoeling werkte trouwens een hoop mee. Nu was ik aan de machine zelf toe. Eerst de lage-druk-excentrieken. Dan de kruiskop pakken, dzjoempe, dzjoempe, dzjoempe, ja, raak. M'n hand gleed langs de metalen; handwarm. Zoo, nu de kruk. Een-twee, een-twee, dook die telkens weg, kwam dan weer naar boven. Maar ik had hem al te pakken gehad, tastend met m'n vingertoppen tusschen de krukvang en de drijfstandkop. Hé, 't was net of de schuit harder was gaan stampen dan daarstraks toen ik de kar navoelde. En hij slingerde ook niet een kwartier geleden.

Onderwijl ging ik verder, middeldruk, hoogedruk machinedeelen.

Nu naar de pompen.

Toen ik weer naar voren kwam, zag ik aan het schommel van de oliekan, dat het schip heviger stampde en slingerde. Ik voelde het ook.

Terwijl ik de trap opliep naar het eerste rooster, om de stangen te smeren, verscheen de „eerste” heelemaal boven, aan de ingang van de machinekamer.

„Vier!” schreeuwde hij naar me.

Ik keek, klauterde dan gelijk door, de volgende trap op, en nog een. Dan stond ik bij hem.

Hij kwam uit z'n kooi; z'n uniform stond nog half open, en de weinige haren die hij nog bezat zaten slordig dooreen.

„Die luiken van de kap mot je dicht maken, ik denk dat het er over een half uurtje wel anders uit zal zien as nou, met het ontbijt heb je vast geen trek meer, vier. Schiet op buiten, want het is winderig en je kon kou vatten; kunnen we je nog in je kooi bedienen en kan ik zelf met de donkey wacht gaan loopen.”

Ik stapte naar buiten. Het tochtte in de gang als in een schoorsteen. Vlug liep ik er door, stond dan bij de trap naar het sloependek.

Ik klauterde naar boven. Br, wat waide het, en het begon te regenen ook. Het was ook nogal donker, voor zes uur. Twee matrozen waren op het sloependek doende de luiken van de kombuis te sluiten.

„Daar kan je nog van lusten, meester!” zei er een als ik langs ze liep.

„Waarom?” vroeg ik, maar gelijk liep ik door, want het was venijnig koud.

De wind blies door m'n ketelpak heen op m'n huid. De luiken waren gauw dicht. Door de ruiten heen keek ik nog even in de diepte. Daar beneden wentelden en maalden stangen en assen dooreen. Blank geschuurde deelen stootten regelmatig omhoog, weerkaatsten het licht der electrische lampen, bovenin, en tusschen de machine.

Terwijl ik terugliep naar de trap zag ik in de verte een ander schip, een meeligger; zeker diezelfde die we

gisteren zoo'n eind vooruit zagen toen we langs Katwijk voeren. Vlug was ik weer beneden en kwam de warme machinekamer in.

De stuurmachine ratelde heftig. Ik zakte af langs de trappen. De warmte sloeg me tegemoet, deed echter na dat koude karwei, even weldadig aan.

De „eerste” stond beneden, voor het meterbord Hij telde de toeren, kijkend op de klok, en naar het spiegelbeeld van de middeldruk-kruiskop, dat bij elke slag verscheen op de koperen rand van het uurwerk. De groote torenteller had hij indertijd af laten koppelen; die stangetjes, zat iedereen altijd tusschen met z'n fikken.... We konden de slagen net zoo goed zóó tellen. En nauwelijks was ik achter de machine of daar hoorde ik hoe het lieve leven begon.

Dzjoempe — dzjoempe — dzjoempe — dzjoemdzjoemdzjoem sloeg plotseling de machine door.

Boven ratelde de stuurmachine aan een stuk door. Op de brug schenen ze moeite te hebben het schip met de kop op de golven te houden. Telkens sloeg de schroef boven water, wentelden de krukken plots met razende vaart in de rondte, en als de achterstevan dan weer dook, maalde de machine diep zuchtend, de schroef door de golven. De meester stond met het handel van de smoorschuij in de hand, keek naar de slingering van de oliekannen. Want het doorslaan ging met een regelmaat, van twee keer stampen, en de derde keer er boven uit.

Zoo smoorde de meester telkens na de tweede schommeling van de kannen de stoomtoevoer, om die daarna direct weer te openen omdat de kar na het duiken plotseling zoo zwaar belast werd.

Het weer werd slechter; het schip stampte en slingerde zoo hevig dat we ons somtijds vast moesten houden.

Door de deur in 't stofschoot, trad ik op de stookplaat. Hier stonden de stokers voor de vuren. Telkens als een der vuurdeuren opening om nieuwe kolen op te gooien of om te poken, bescheen hen een laaiende gloed en dreigende schaduwen speelden achter hen op de grond en tegen de wand. Het is niet makkelijk om met slingerend schip de lange zware rieken te hanteeren, nu eens op zij, dan naar voren geworpen....

Het was de nieuwe wacht die zoeven opgekomen was. Een was er bezig een vuur schoon te maken. Dikke wolken damp sloegen van de hoop sintels die met water gebluscht werd, en nog dreigender maakte dit de aanblik van dien stoeren kerel, die daar, rood belicht door de felle vuurgloed, in het halfduister van de stookplaat, besmeurd met kolenstof, zijn arbeid verrichtte. Wijdbeens stond hij daar, schrap tegen het geweld van het dansende schip, in z'n knuisten een riek gekneld, het hoofd half afgedraaid van de zenghitte van het vuur. De manometer liep terug. De meester verscheen in de deuropening en riep dat ze zorgen moesten stoom te houden. Ze konden het niet af op dat oogenblik. De stuurmachine die onophoudelijk werkte, en het onregelmatige stoomverbruik der machine, het slingeren van het schip, bij elkaar veroorzaakte dit onrustige stoomvorming.

Ik nam het werk van een der stokers, die sintels bluschte en voor de vuren weghaalde, over, zoodat ook hij de vuren kon gaan helpen ophitsen.

Totdat weer een half uur verstreken was en ik opnieuw moest gaan smeren. De laatste keer van deze wacht. Het was zeven uur. De tweede en derde machinist kwamen naar beneden. We gaven de wacht over, liepen met z'n vieren alles nog eens na, en dan klauterden de

donkey en ik de trappen op. Buiten striemde de regen het dek. De wind floot langs de hoeken en door de takelage.

Ik ging me wasschen. 'k Was misselijk en had geen lust om te gaan eten. Dus kroop ik vlug in m'n kooi, tot 's middags één uur.... Dan moest ik weer op wacht tot zeven.

Door het stampen en slingeren rolde ik heen en weer in m'n kooi en ik dommelde in, terwijl buiten de wind gierde, de golven de huid van het schip beukten, met hun tongen begeerig aan de prooi lekten, die zij ditmaal toch niet zouden veroveren, en diep in de ingewanden van het schip wentelden de assen en stootten de stangen in hun cadans van dzjoempe — dzjoempe — dzjoempe, die vaag tot mij doordrong.

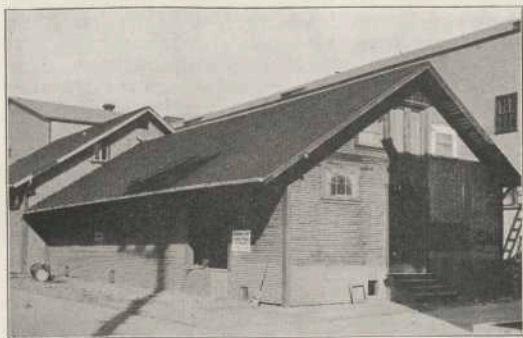
Na vijf en twintig jaar

„THE HOUSE THAT SHADOWS BUILT.”

TRACHT EENS VOOR EEN OOGENBLIK de triomphale grootsheid van de hedendaagsche filmpaleizen te vergeten en probeer U nog eens in te denken in de smakeloosheid

van de stuivers-bioscoop van een vijf en twintig jaar geleden. Het begin: leeggeruimde opslagkelders, onzindelijke lokalen, weinig meer dan hokken aan de stampvolle, lawaaijerige verkeerswegen en de smalle, vuile winkelstraten van de achterbuurten, krijschende fonografen en het marktgeschreeuw van „boeren, burgers en buitenlui”, de eerste primitieve spreekmachines en vijftien-seconden-lange filmpjes van „Marie dient de salade onaangemaakt op” en „Een meisje klimt in een appelboom”.

Onder de „betere kringen” was de film zoo goed als onbekend, of hij werd ingedeeld bij de andere met-een-neusophalen-voorbijgegane vermaken van de „massa”. De kleine exploitantjes van de scheemele dwarsstraat-bioscoopjes telden hun klanten uitsluitend onder de eenvoudigste categorieën groottestadsbewoners. Doch zij maakten goede zaken, want zij verkochten amusement tegen den prijs van een stuiver voor een paar kwartier opwinding en illuzie.

De loods waarin de eerste Paramount-films tot stand kwamen.

Die primitieve zaaltjes waren de ongeëerde voorlopers van de tegenwoordige filmpaleizen. Daar brachten mannen, die thans meesters zijn in het geheele, wijd-vertakte filmbedrijf, hun proeftijd door.

In een van die stuivers-theaters, staande op de hoek van Broadway en Veertiende straat in New York, werd de kiem gelegd voor de internationale wereld-organisatie der Paramount Publix Corporation en haar Paramount Films; hier was de oorsprong van het geheele gecompliceerde mechanisme, dat reikt van de studio's in Hollywood, New York en Parijs tot de projectiedoeken van de geheele wereld, van Broadway tot Tokio, van Bombay tot Amsterdam.

De eigenaar van die vruchtbare bioscoop-onderneming in 1903 was Adolph Zukor, die in dat jaar de verkoop van pelterijen opgaf om zich te wijden aan de verkoop van amusement.

Juist op dat tijdstip, een stilstand in de ontwikkeling van de film, ontdekte men dat de camera speelfilms kon maken, die buitengewoon interessant waren in vergelijking tot de onnoozelheden, die tot op dat oogenblik in de variétés te zien waren geweest. Eerst toen omstreeks 1905 de camera zich op de vertelkunst ging toelagen begon de film zich vrijer te ontwikkelen.

Adolph Zukor nam levendig deel aan die beweging en opende in 1906 zijn Comedy Theatre op Union Square, aan die zelfde Veertiende straat.

In de Comedy bestudeerde Zukor het publiek en de films die hij het voorzette. Hij merkte de belangstelling van de bezoekers op voor de meer pretentieuze pogingen van de filmfabrikanten — gedurfde ondernemingen als een drie-akter van Pathé in Parijs, die een uitbeelding gaf van de Passie-spelen en hoorde den luidruchtigen bijval van het publiek, wanneer een van die stuntelige, doch actieve films van cowboys en het Wilde Westen, en al die primitieve uitbeeldingen van de opwindende Amerikaansche sagen over het doek trilden.

Intusschen bevond zich in Californië een energiek jong-mensch, wiens toekomst ten nauwste zou samenhangen met die van Adolph Zukor. Hij was de kleinzoon van een man die in 1849 tot de eerste westwaarts trekkende pioniers had behoord. Hij begon zijn loopbaan als musicus in een theater, werd verslaggever van een krant in San Francisco, en bevond zich onder de eerste honderd mannen die Nome bereikten toen de groote goudrush kwam. Zijn talloze avonturen zouden Zane Grey stof kunnen geven voor een heele serie romans. Niettegenstaande zijn langdurig verblijf in de goudvelden was hij zoo arm als een kerkrat toen hij terugkwam. Hij verdiende opnieuw een schamel bestaanje als theater-musicus, en begon daarna een agentschap van variétés-nummers. Hij ontmoette een andere jongen, zoon van een destijds bekend Amerikaansch tooneelschrijver, en samen vatten zij het plan op films te gaan maken. Zij hadden slechts bitter weinig kapitaal, maar op de een of andere manier speelden zij het klaar Hollywood te bereiken, dat toen nog een onbeteekenend gehucht temidden der sinaasappelplantages was, en waar zij met groote moeite ten slotte hun film klaar kregen. De jonge man was Jesse L. Lasky: zijn vriend en eerste regisseur heette Cecil B. de Mille.

Zukor aanschouwde het eerste product van de Jesse L. Lasky Feature Play Corp., in 1913, en zond den onbekenden fabrikant telegrafisch een gelukwensch. De entente cordiale die op die wijze gevormd werd leidde drie jaar later tot de oprichting van de Famous Players

Het nieuwe gebouw aan de Times Square te New York.

Lasky Corporation, waarin de artistieke overtuiging van de beide mannen zich krachtig kon uiten, zonder aan de persoonlijkheid van een hunner te kort te doen.

Doch reeds lang voor dezen tijd zou Zukor's eigen kleine onderneming teekenen beginnen te vertoonen van toekomstige macht en grootheid. Een van de gedurfdste stappen, door Zukor gedaan, was het engageeren van Mary Pickford. Deze jonge actrice, die reeds eenig succes in de film behaald had, had de studio's verlaten, en speelde een rol in David Belasco's stuk „The Good Little Devil”. Zukor besloot haar in de haar passende omgeving terug te brengen, en na een lange periode van onderhandelen met Belasco, onderhandelingen die geleid werden door Daniel Frohman, slaagde hij erin het stuk te koopen voor vijftien duizend dollar, in dien tijd een schat van geld. Weer „thuis” tusschen de Kleig lampen was de tegenwoordige Mevrouw Fairbanks den koning te rijk toen haar een contract werd aangeboden voor verschillende films tegen een salaris van vijf honderd dollars per week. Daniel Frohman's ruime kantoorgebouw bij het Lyceum Theatre werd het rendez-vous dezer pioniers van een nieuwe kunst: iederen avond, als het studio gesloten werd, kwamen zij bijeen om te dineeren aan Frohman's gastvrije tafel, en de plannen voor den volgende dag te bespreken.

„Tess of d'Urbervilles” bracht Mrs. Fiske op het doek, en weldra volgden de namen van nu vergeten spelers, die

Opnamen van een speelzaal-scène in het moderne filmstudio.

allen hun steentje bijdroegen tot de glorie van de hedendaagsche film: Laura Sawyer, Carlotta Nillson, Lily Langtree, John Barrymore, Cyril Scott, William Farnum, Gaby Deslys, Henry H. Dixey.

⊗ Het kantoor van de Famous Players in het Times Gebouw had een staf van niet meer dan vier of vijf personen; een aardig contrast met de tegenwoordige negen duizend employés. De eerste films werden opgenomen in het oude Biograph Studio.

Zukor voelde dat het een groot voordeel zou zijn als alle werkzaamheden van de onderneming binnen dezelfde vier muren konden plaatsvinden, en weldra werd dus een ruim gebouw gehuurd aan de Zes en Twintigste straat, de scheiding van de twee bovenverdiepingen werd weggebroken, en onder algemeene leiding van Edwin S. Porter werd een lange serie films vervaardigd in het aldus ontstane groote studio. De kantoorlokalen werden gevestigd op de beneden het studio gelegen verdieping. Eenige jaren geleden werd het geheele gebouw door brand verwoest.

⊗ De volgende jaren waren van een ongelooflijke romantiek voor de kleine staf van Famous Players. Mary Pickford's salaris werd hooger en hooger — om deze jonge actrice slechts als het bekendste voorbeeld te nemen — totdat

op een goeden dag Charles Frohman, de groote regisseur van Broadway stukken, zijn broer meedeelde dat er in zijn gezelschap menschen waren die zeven honderd vijftig dollar per week verdienden. Daniel Frohman liet zich door het gewichtige gezicht van zijn broer niet uit het veld slaan. „Charles”, antwoordde hij. „Het zal je misschien interesseeren te vernemen dat er in ons studio een meisje werkt dat twee duizend dollar per week verdient.” „Ik zal niet zeggen dat je een leugenaar bent”, antwoordde de groote regisseur, „maar gek ben je wel. Zóveel kan niemand verdienen.”

⊗ Maar Charles Frohman zou spoedig leeren dat zijn broer en Adolph Zukor niet gek waren. De vooruitgang van de Famous Players Lasky Corporation, de latere Paramount Famous Lasky Corporation, nog later omgedoopt in Paramount Publix Corporation, bewoog zich langs zekere banen voorwaarts.

⊗ Als een monument verrijst thans op de hoek van Times Square en Broadway, de plaats die de New Yorker zoo gaarne „the crossroads of the world” noemt, het machtige Paramount Building, „the house that shadows built”.

A. B.

Aanhankelijkheid

Mengster

Kind

de Muziek

Actualiteit van 2000 jaar terug

DOOR DR. M. M. DE GRAAUW.

HET IS EEN EIGENAARDIGE ONDER-
vinding, om na jaren, dat men er niet heeft
naar omgekeken, zijn zolder overhoop te halen,
en, u zettend op een stoel, dien ge uit een ver-
laten kamer hebt aangesleept, in bestofte kisten, in straks
met doek omwikkelde manden uw hand te laten gaan.
Een huisgenoot, die u al gezocht heeft en niet begreep,
waar gij bleeft, vindt u, zóó diep in gedachten, gebogen
over oude brieven of lezend in een geheel vergeten boek,
dat gij zijn nadering zelfs niet hebt opgemerkt.

Gij schrikt dan wakker uit uw wakenden droom, in het
dubbelzinnig lichtmengsel van het electrisch lampje, dat,
tegen een balk is aangebracht, en het daglicht, dat
spaarzaam over de wingerdblaren door het kleine valluik
naar binnen komt.

Wat hadt ge in uw handen? Het zijn oude papieren. Zij
waren dertig jaar geleden uw sterkste actualiteit. Nu
schijnt de wereld, die eruit oprijst, u o zoo ver weg...
oneindig!

Zie, dit gebeurde mijzelf. Er scheen mij meer stof te
liggen op dat, toch zelf doorleefde dan er zolderstof lag
op den heelen stapel geschriften en papieren, die onder
een schuinsch dakgedeelte vandaan waren te voorschijn
gekomen. Daar lag, merkte ik, nog een gehavende map
bij. En in die map — mijn handen tastten er instinctief
omzichtig naar — vond ik een paar dozijn deels ver-
bleekte fotografieën — hoe lang geleden gekocht op een
reis door Italiaansche steden? Dit was mijn kleine ver-
zameling herinneringen aan Grieksche en Romeinsche
klein-plastieken: ik bekeek ze weer, de een na de ander,
en voelde het bloeiende leven aan van de antieke
wereld, die erin verbeeld is....

Onze poes sprong ineens bovenop een stapel diction-
naires, keek mij tevreden aan, sloeg dan moedwillig met
haar poot naar een voorbijzomend torretje, om plots
daarna zichzelf uitvoerig de vacht te likken....

Weer kreeg ik mijn 30 jaar oude brieven in handen,

weer viel mijn blik op de fotografieën naar beeldhouw-
werkjes van veel langer dan 2000 jaar geleden, weer zag
ik poes, die zich mooi maakte....

Wat was in mijn omgeving eigenlijk het meest reëel, hier
op dezen stillen zolder? Ik verwerkelijkte mij de
vreemde waarheid opeens: dat poes en die fotografieën
naar eeuwenoude Grieksche poppetjes *nieuw* waren als
de opengebroken voorjaarsknoppen, die ik overal buiten
weet, en dat alleen de inhoud van mijn eigen brieven en
papieren oud is, onoverkomelijk oud, onherstelbaar oud..

Volksvrouwje met zuigeling.

Krankzinnige.

Deftige dame.

ken, hoezeer wij gewoon zijn, ons beschaving gerepresenteerd te denken door de groote ideale sculpturen, een Venus van Milo, een Overwinning

„Jongste bediende”.

Wat zijn die Griekse en Grieksch-Romeinsche beeldhouwers meesters geweest over de kneedbare materie, dat zij met zoo'n blijkbaar gemak van die poppen hebben kunnen maken als deze, poppetjes aan welke zij met duim en wijsvinger en met een plat houten stokje den vorm schonken van onvergankelijk menschelijk leven, zóo sterk, pril, *onmiddellijk* leven, dat het mij is, of ik een lid ben van de samenleving, die door die beeldjes wordt vóórgesteld. Het is overigens wel eigenaardig om zulke *realistische* figuurtjes te zien, en daarbij te beden-

de oud-Griekse van Samothrace, een Discuswerper, een standbeeld van Athena, een Ruiter uit den fries van het Parthenon... en zijn wij dan niet wel eens geneigd te vergeten, dat het dagelijksche Griekse leven zoo heel anders moet geweest zijn? Misschien zal — ik stel mij voor: in het jaar 4000 na Chr. — op dezelfde manier een ietwat te ideaal beeld van onzen tegenwoordigen tijd in de hoofden van de dan levenden hangen, samengesteld als het dan zal wezen uit de herinnering aan de grootste werken van onze levensperiode; zal dan onze een beetje minder ideale dagelijksche wer-

kelijkheid eveneens zijn vergeten? Is dit te vreezen? Is dit te hopen misschien?

In de musea van Griekenland, Italië, Frankrijk, maar ook in Berlijn en Londen, worden tegenwoordig, zorgvuldiger dan vroeger, ook de kleinste leemfiguurtjes bewaard, die de Griekse wereld als „illustratie” van zichzelf heeft nagelaten. Terwijl wij godinfiguren kenden, leeren wij door de poppen van gebakken aarde het Griekse alle-

daagsch leven kennen: daar hebt ge het volksmoedertje, dat haar zuigeling tegen zich aangedrukt, en, met de hand haar mond bedekkend, vervuld blijkbaar van een zorg, die wij enkel kunnen veronderstellen, zich haast naar een ons onbekend adres. Een wezen, zooals wij in andere kleding weliswaar maar — wat duizend maal belangrijker is — met dezelfde echt-menschelijke gevoelens, door onze straten zich zien reppen, iederen dag, of bij ons in de tram stappen. Daar verderop wandelt een dame, die, als zij in 1931 leefde, meer voor de auto geboren zou zijn dan voor de tram. Zij is al op zekeren leeftijd gekomen en loopt in een nauwsluitend kleed, een witte himation zonder twijfel, die sierlijk is omgeworpen over een goedgeplooide tuniek, en heeft een city-bag in haar hand, en kijkt met hooghartigheid opzij. Mij dunkt ik ken die dame. Zij is heelemaal niet „voorbij”, zooals die brieven van dertig jaar geleden, die toch mijzelf betreffen en in Nederland geschreven zijn, terwijl deze „matrone” twintig eeuwen geleden al tot stof was vergaan!

En hoe vol actueel leven

Waterdräger.

Koopman, zijn waar aanprijzend.

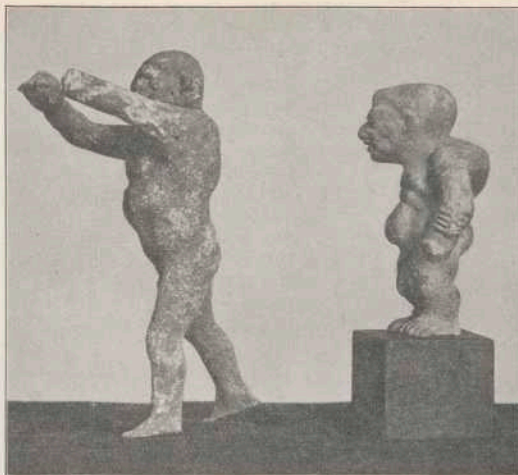

Politiek redenaar.

beeldhouwkunst had in de oudheid een veel grootere plaats binnen de samenleving dan zij nu heeft, en zoo was een portretje te laten „bakken” (uit leem) evenzeer toen in zwang, als wij nu de menschen tot een portret-schilder zich zien wenden — maar men zag ook

is die jongste bediende, die waarschijnlijk maar een laag salaris geniet, — dat zoudt ge denken, maar de „jongste bedienden” van toen waren natuurlijk slaafjes, in huis geboren of op een goeden morgen op de markt gekocht, — hun „positie” was echter niet veel anders, zoo in 't algemeen, als zij tenminste een niet al te lastigen meester hadden, en dat zal met dezen boy niet het geval zijn, want hij lacht even vergezocht als onnoozel! Veel van de beeldjes, de z.g. terracotta's, die gij in de musea achter glas kunt bewonderen, zijn niet enkel portretjes — want de

gebakken poppetjes verkopen, die dienst deden als caricatuur op te hekelen zeden, gewoonten, gebeurtenissen. Wie zou b.v. die dikkerd wezen met zijn kogelbuikje en zijn mond, zoo groot als van een nijlpaard? Mij dunkt, dat is de leemen charge op een eerste klas demagoog, en als ge in een der Grieksche nederzettingen zooals Syracuse, Smyrna, Brindisi zoudt gewoond hebben, zoo ontging u niet welke thans vergeten blaten-de staatsman (een

Caricaturen van kampvechters.

locale grootheid) door die — à raison van zooveel obolen — te koop gestelde pop werd voorgesteld.

Zeër veelvuldig worden de poppetjes bij opgravingen gevonden, die min of meer caricaturaal allerlei ambachten voorstellen. Dat zijn dan slaven-figuren, of later kleinsburgers uit de kazernesteden van den Grieksche-Romeinschen na-tijd, over wien de meer aristocratische verzamelaar van zulke beeldjes glimlachte. Zoo vindt gij den schreeuwenden koopman, den ouden slaaf die begeerig kijkt naar iets dat hem waarschijnlijk wel zal ontgaan, de mismaakte beroepsboksers, en zooveel andere poppen, die u — vooral als gij ergens zeer stil en afgezonderd met zulke beeldjes of zelfs maar met hunne afbeeldingen u bezig houdt — doet vergeten, dat gij u bevindt in West-Europa, dáár waar paalwoningen stonden en onze voorouders in leemhutten huisden, toen de Grieksche kolonisten zich met deze in hun soort volmaakte beeldjes het leven op beschaafde wijze aangenaamden.

Twee ladies.

„Sluit voor begeerte uw graag gezicht”.

De Karelsbrug, het kasteel en de kathedraal.

Praag, de stad der hammen en der honderd torens

DOOR A. DEN DOOLAARD.

NIETS IS MOOIER, DAN EEN OUDE stad, die werkelijk leeft. Er zijn oude stadjes, zooals Brugge b.v., die elken bezoeker in verrukking brengen, maar die onmogelijk te bewonen zijn, omdat na een paar dagen de melancholie iemand den adem beneemt. Brugge is een oud besje; Praag een jeugdige grijsaard, die in alles met zijn tijd is meegegaan.

Praag gaat door voor een barocke stad. Wat, zooals alle legenden, natuurlijk slechts voor de helft waar is. Een wandeling door Praag is een volledige leergang in de Romaansche, Gothische, Renaissance en Barok-architectuur. En wie van architectuur niets afweet, maar van romantiek houdt, kan urenlang door honderden steegjes

dwalen, zonder aan zijn uitgangspunt terug te komen. Verder kan de liefhebber van spookhistories en overeenkomstige stemmingen zijn hart ophalen, want Praag is de stad der wonderabbis, der alchimisten en de geboorteplaats van den Golem. Wie het ten slotte alleen op het materiele voorzien heeft, moet Praag eveneens bezoeken, al ware het alleen maar ter wille van de beroemde Prager hammen en worstjes, die in geweldige guirlanden de ontelbare vleeschwinkels versieren. Maar ook deze worstjes zijn geen gewone worstjes: alles wat in de schaduw van het Hradschin, de oude burch der Boheemsche koningen ligt, glanst op een zeer bijzondere wijze!

Vóór het betreden van de binnenstad reeds neemt Praag den vreemdeling gevangen. Want de Wenceslasboulevard die van het station naar de binnenstad leidt, is in meer dan één opzicht merkwaardiger dan de Cool-singel of het Rokin, al kan zij wat architectuur betreft, bij geen van beide halen. De Wenceslasboulevard is het symbool zoowel van de eetlust als van de uitgaanswoede van de Praagsche bevolking. Het wemelt hier van bioscopen (waarvan Praag er viermaal zooveel heeft als Amsterdam en Rotterdam samen) en van eetgelegenheden, voornamelijk in de aantrekkelijke vorm van automatische buffetten, bestaande uit veel marmeer, veel nikkel, veel spiegels en oneindig vele lekkernijen. De afrekening geschiedt per knipkaart, en de over-

heerschende geur is die van gebraden worstjes, een artikel waarvan een getrouw Pragenaar volgens berekeningen van welingelichte en betrouwbare statistici gedurende de jaren zijns levens ongeveer dertig Kilometer verorbert.

Na deze hartversterking dwaalt men de binnenstad in. Verwacht hier geen oude besjes, die voor bouwvallige deuren zitten te kantklossen; want al is oud-Praag bijna geheel intact gebleven, er is geen levender museum-stad in Europa met zulk een druk verkeer, als de hoofdstad van de jonge Tschechoslowaaksche Republiek.

Natuurlijk komt men allereerst op een marktplein terecht, dat, zooals het behoort, twee kerken en een raadhuis bezit. De Mariakerk houdt er een menigte spitse torentjes op na, en een kerkportaal waar liefhebbers van schoone Gothiek hun hart kunnen ophalen. In deze kerk ligt de Deensche astronoom en sterrenwichelaar Tycho Brahe begraven, die in dezen tijd opnieuw bekend geworden is door de roman van den bekenden Duitschen dichter Max Brod.

Voor de kerk ligt de oude Teinschule met een merkwaardige arcadengang, een bouwwijze die men overal in Praag aantreft, en die aan de stad haar romantisch karakter geeft. Overigens zijn ze ook buitengewoon prettig om te schuilen wanneer het regent!

Achter de Mariakerk begint het steegjesgebied, ook

alweer een prachtige buurt om droog doorheen te komen, want dikwijls zijn ze tientallen meters overdekt. Overal zijn halfdonkere binnenhoven die door een poort weer toegang geven tot een andere overdekte passage; en wanneer men daardoor in weer een andere steeg belandt, is men allang de weg kwijt! Niets is trouwens zoo heerlijk als hier in een droom rond te dwalen, oude waterputten, kerkjes en huizen met gevelschilderingen te ontdekken, onmogelijke Tschechische namen op te schrijven en ze weer te vergeten.... Vlak achter de Mariakerk ligt een pleintje, waar men allerlei moois bij elkaar kan bewonderen: een paar prachtige loggia's, een volmaakte muurschildering, en alle mogelijke stokoude huizen. Een daarvan was vroeger het deffigste hotel van Praag, waar louter karossen af en aanreden; nu is het kaal en verveloot en eet men er voor een prikje....

Na een lange tocht onder gewelven en arkaden, waar men verwonderd is kleine schoolkinderen te ontmoeten in plaats van de hooge dreigende gestalte van den vervaarlijken Golem, belandt men weer op het Marktplaats, tegenover de beroemde Raadhuisklok, die na een duchtige verjongingskuur (het wonder dateert uit de late middeleeuwen) nu weer in volle werking is. Maanstand, zonsop- en ondergang, zonnestand in den Dierenriem, alles is er op af te lezen. Het slaan der uren is een gratis tooneelvoorstelling: de apostelen trekken voorbij, de Dood met een bel, een vrekke boer als zijn slachtoffer en tot slot een kraaiende haan!

Van het eertijds beroemde Ghetto, dat Meyrink inspireerde tot zijn meesterwerk: „Der Golem” is helaas even weinig over als van de echte Amsterdamsche Jordaan; maar de resten zijn de moeite waard. Allereerst het Jodenraadshuis met een klok waarvan de wijzer achteruitloopt, in overeenstemming met het Joodsche schrift; verder de Altneschule, de Gothische synagoge; en vooral het oude, niet meer in gebruik zijnde Jodenkerkhof. Het lijkt meer op een oerwoud dan op een kerkhof; slingerplanten groeien van de eene bemoste steen naar de andere; en in de lente is de laatste rustplaats der wijze rabbi's een ware toovertuin.

Bruggen en bruggehoofden zijn buitengewoon gewichtig in de geschiedenis van een oude stad. Want in den goeden ouden tijd was een brug een tweemaal zoo belangrijk iets als tegenwoordig. Een rivier was destijds een bijna onoverkomenlijk iets, en voor het bouwen van een brug dacht men diep en lang na over het militair gewicht van een dergelijke verbinding. De bruggebouwers van vroeger en heden staan tot elkaar als een ouderwetsch zwemmer, die met de mooie breede rustige borstslag de golven klieft, tot een modern crawlkampioen, die als een torpedo door het water schiet. In de middeleeuwen had men tijd en maakte men iets moois en bevestigde het daarna stevig. De Karlsbrug over de Moldau is daardoor een der schoonste bouwwerken van Middel-Europa geworden.

In de maneschijn is het een tooverbrug die naar een tooverslot leidt. Want achter de Moldau verrijzen op een bijna honderd meter hooge heuvel de torens van het Hradschin, de trotsche burcht der Boheemsche koningen. Vlak voor de brug vormt de Moldau een kleine waterval, zoodat er rond de zware bruggepijlers en het oude Rolandsbeeld, het markrechtteken der stad, steeds schuimvlokken vliegen, zinnebeeld van de onstuimige geschiedenis van het oeroude bouwwerk, dat herhaaldelijk door stormvloed en verbroken en door den vijand veroverd werd. Maar noch vloed noch vijand raakten

Uitzicht op de Nicolaaskerk.

De kleine Moldau achter de gezantenpaleizen.

aan het bruggehoofd op den Noordelijken oever, een Gothische toren, die overvloedig met (niet altijd zeer kuisch) beeldhouwwerk versierd is.

Het is een geniale gedachte van den bouwmeester geweest, om bovenop elk der pijlers plaats te maken voor een beeld. Want een beeld staat nergens zoo prachtig in de ruimte als op een brug. Een beeld is bestemd om een naam de eeuwen door te dragen, en een donker silhouet tegen den rooden avondhemel, hoog boven de snelstroomende rivier, wordt door zijn innige verbinding

Het Rolandsteek in Moldau.

met de elementen veel indrukwekkender dan een standbeeld tusschen huizen. Drie merkwaardige beelden verheffen zich boven het water. Ten eerste een zwaar-vergulde crucifix, die ver stroomop- en afwaarts blinkt. Uit het opschrift in het Hebreuwsch en Duitsch blijkt, dat het beeld op bevel van de rechtbank opgericht werd door een Israëliet, die zich smalend over het kruis had uitgelaten:

„Dreymaliges heylig, heylig zu Ehren Christi des gekreuzigten ausz Strafigeld eines wider das heylige Kreutz schmähenden Juden von einem hochlöbl. Tribunal Apellatorium aufgerichtet 1696.“

Een eind verder staat een gebeeldhouwde steen op de brugleuning met een merkwaardige voorstelling van St.-Jan van Nepomuk, die op zijn rug in het water drijft; hij werd nl. door koning Wenzel in de Moldau geworpen, omdat hij niet wilde verraden, wat de koningin hem gebiecht had! Aan de andere zijde staat een Christophorus, als altijd eenvoudig maar mooi, en hier, op een brug, buitengewoon op zijn plaats!

Het lijkt mij buitengewoon prettig om gezant in Praag te zijn, omdat een dergelijk hoogwaardigheidsbekleeder hier niet, zooals gewoonlijk, over een doodgevone groote villa beschikt, maar over een waschecht Renaissance-paleis. En daar in Praag de Renaissancepaleizen bij bosjes leeg staan, zijn de gezanten allen vorstelijk gehuisvest, terwijl de kunstwaarde hunner woningen zoo al niet verhoogd, maar dan toch aangenaam geaccentueerd wordt door een up-to-date centrale verwarming.

Doch niet alleen gezanten wonen hier in paleizen; ook bakkers, slagers en werkvrouwen. De woningnood in Praag wordt niet met behulp van moderne, maar van ouderwetsche huizen opgelost! Iedereen in Praag vindt het doodgewoon, dat een boekhouder een paar gebeeldhouwde adelaars boven zijn deur heeft; alleen is de deur niet alleen van hem, maar ook van tien anderen! Boven al deze doorluchtige woningen steekt het paleis der vorsten Schwarzenberg uit, dat met zijn koen gewelfde daklijsten een edel voorbeeld van Florentijnsche Renaissance-stijl is. Achter dit paleis ligt het eerste van de drie burchtpleinen, en over elk plein met de gebouwen rondom ware een boek te schrijven..... In het Hradschin is ook de woning van president Masaryk; en wanneer men hem vraagt, welk van de vele monumenten hem het liefst is, dan zal hij u naar een groote marmeren obelisk naast de St. Veitskathedraal

Een „burgerlijk“ Renaissance-paleis.

leiden, die een Boheemsch steenhouwer uit vereering voor den president in z'n eentje hakte en polijste en daarna naar Praag liet slepen als verjaarsgeschenk voor den bejaarden staatsman.

Wanneer men een rustig oogenblik wenscht na de vermoeiende omzwervingen door het drukke Praag, dan kan men niet beter doen dan de Wenceslas-kapel in de 14-eeuwsche kathedraal te bezoeken, waar de patroon van het Tsjechische volk begraven ligt, tusschen de pracht van vergulde en met edelstenen getooide fresco's. Vanaf de burchtterrassen ziet men honderd torens blinken. De daken zijn donkerrood, en overal zijn tuinen. Wanneer men b.v. Berlijn vanuit de lucht ziet, aanschouwt men niets dan harde werkelijkheid. Maar wanneer men Praag ziet vanaf de borstweringen van den Hongertoren, waaronder vroeger de alchimisten woonden in hun poppehuisjes, tot een wrede koning ze liet ombrengen omdat zij er niet in slaagden de leegte schatkist met goud te vullen, dan kan men zich afvragen of dit alles niet een droom is.

Want Praag is werkelijk en onwerkelijk tegelijk. Het is lyrisch, zooals verder in Europa alleen nog maar Venetië en Amsterdam lyrisch zijn: steden om nooit te vergeten en altijd weer met nieuwe verwachtingen naar terug te keeren.

Barok kerkportaal.

De pelgrim

BRABANTSCHÉ SAGE. OMSTREEKS 1500.

DOOR VINCENT CLEERDIN.

NOG EEN DANS, DAN ZOU HET feest geëindigd zijn. Dat was zoo de gewoonte bij een deftig verlovingsfeest: een rondedans in den tuin tot slot.

Aan de oogen van de gasten kon iedereen wel zien, dat het sluitenstijd werd. Achttien, twintig uren feesten vermoet! De jonge meisjes hadden al steun voor haar hoofden gezocht op de schouders van haar tafelburen, die zelf niet spraakzaam meer waren. Simon, de verloofde, hield zich goed, maar Blanca, de dochter van den notaris, klaagde dat er geen eind aan het feest kwam. Zie toch! zie toch! had zij al enkele malen tot Simon gezegd, wanneer een van de gasten met onvaste hand een beker wijn omstiet. De oude notaris — een zestigjarige gevoelt zich oud in een gezelschap van twintigjarigen — had zich kort na middernacht teruggetrokken uit het gezelschap, om vrij spel te laten aan de vroolijke en joelende jeugd. De bedienden leunden tegen de wanden van de zaal; sommigen hadden in de keuken meer dan een kan Franschen wijn geleege, om zich in de drukte te verkwikken.

In een hoek bij de muzikanten zat de grijze huisdienaar te dutten. Hij schrok wakker, toen de klok van de Sint-Janskerk geluid werd: zes uur in den ochtend. Hij stond op en ging naar Simon:

— Wat dunkt u, mijnheer, 't is zes uur.
— Ik stik van de hitte, zuchtte Blanca. De kaarsen walmen zoo. Het hout in den haard is te vochtig. En die benauwde damp van de spijsen. En dien wijn kan ik ook niet meer zien. Doe de tuindeuren open, Jacob. Ik stik.

— Een oogenblik, zei Simon kalmeerend.
Simon liet een zilveren tafelbel rinkelen en stond op. Hij hield zich vast aan den rand van de eikenhouten tafel. De gesprekken verstomden. Weer rolde een beker over de tafel.

— Vrienden en vriendinnen! zei Simon.
De gasten joelden. Aan 't eind van de tafel werd gezond. De oude Jacob schudde het hoofd. Met beide handen smeekte hij om stilte.

Simon sprak verder: de morgenklok heeft geluid, zegt Jacob! Wij moeten scheiden gaan. De gastheer heeft ons reeds uren geleden verlaten. Ik dank u allen, ook namens mijn Blanca. Nog één dans in den tuin, vrienden en vriendinnen. Dan door de tuinpoort naar huis....

— Neen! neen! riepen eenige jongelui.

— ...naar huis, en in het vóórjaar komt gij allen wederom hier samen voor de bruiloft. Nietwaar, Blanca? Blanca sliep.

— Laat ons de bekers heffen op onze vriendschap. Allen stonden op. Enkele zetels vielen op den vloer. Een geneurie zoemde door de zaal. De muzikanten bliezen de trompetten en sloegen een roffel op de trommen. Jacob wierp de tuindeuren open. Een vlaag koude lucht woei de zaal in, — woei over de eikenhouten tafel met schotels, kannen, bekers en brandende kaarsen.

— Wat een herbergvlucht! zuchtte Blanca.

Simon streefde haar warme voorhoofd en trachtte haar te troosten:

— Nog een paar minuten, dan is 't voorbij.

— De ellende, fluisterde Blanca, terwijl Simon zei: het feest.

Achter Blanca's zetel stond een bediende, onbeweeglijk, met een blauwen mantel.

— Sla dien mantel om, vroeg Simon.

— Ik kan niet meer, ik kan niet meer, antwoordde Blanca.

Haar gelaat was zoo wit als het zijden kleed dat zij droeg. Klein knipperden haar oogen. Zij legde de dunne handen op het donker eikenhout en liet zich achterover zinken in haar zetel.

De gasten joelden al in den tuin. Jacob stond te wachten op den drempel van de tuindeuren.

— Ga nu mee, smeekte Simon.

Blanca verhief zich langzaam. De bediende wierp den mantel om haar schouders.

— Simon, Simon, kreunde zij, ge weet niet wat gij me vraagt.

Uit den tuin werd geroepen:

— Simon! Blanca! komt! komt!

De verloofden schreden door de zaal.

Simon zag in den tuin de bevende kleuren van den ochtend spelen door het herfstloover. De donkere beuken schenen tenten, waaronder toortsen brandden.

Blanca hijgde de koude lucht op. Zij snoof als een jong dier dat de lente ruikt.

— Zullen wij toch naar buiten gaan? vroeg Simon.

— Zeker, zeker. De ochtendlucht doet me goed.

Er werd een lied gezongen:

Het waait een windeken koel uten oosten,
Hoe lustelijk staat dat groene woud!
De vogelkens zingen,
Wie zal mij troosten?
Vrouwengepeins is menigvoud.

Ik was een clerksken, ik lag ter scholen,
Den rechten weg heb ik gemist,
Schoon jonge vrouwen doen mij dolen,
Weder te keeren, dat dunkt mij best.
Nog weet ik een liefken, uitverkoren,
Daar ware ik al zoo gaarne bij....

Heisa! heisa! heisa! weergalmde het, terwijl Simon en Blanca onder de beukekroon stonden, vóór de feestzaal. Heisa! heisa! Adieu, adieu!

Hand aan hand dansten de gasten in een wijden kring rond de verloofden: de kleederen en mantels woeien en fladderden wijd-uit, zoodat blauw en wit, oranje, paars, groen, bruin samensmolten tot een golvende baan. Adieu! adieu!

De slinger was los. Door de tuinpoort dansten de gasten weg, de laatste met wuiwende hand en wapperende haren boven een breeden paarsen mantel: adieu! adieu!

Jacob grendelde de tuinpoort.

Bij den beukeboom vóór de feestzaal teruggekeerd, zag

hij hoe Simon zijn verloofde met beide handen steunen moest. Blanca had nauwelijks den drempel overschreden, of zij zakte ineen. De bedienden legden haar op een rustbank nabij het venster. Simon sprenkelde rozenwater.

— Ik stik, fluisterde Blanca. Roep vader, Jacob. Ik stik. Adieu, Simon....

II.

De geneesheeren hadden hun best gedaan. De oude notaris had er een ontboden uit Leuven en een uit Brussel. Moedeloos waren zij vertrokken. Blanca zou sterven, meenden zij. Dat was in Maart. Eind April stierf zij. Sinds den feestnacht in den vorigen herfst had zij haar slaapkamer niet meer verlaten. Alle vrienden en vriendinnen hadden haar bezocht. Aanvankelijk vreesde geen van hen, dat Blanca bezwijken zou aan haar ziekte. Sommigen hadden het lied van den feestnacht geneuried: Het waait een windeken, koel uten oosten. Dan glimlachte Blanca weemoedig. Dat windeken had haar gefopt. De winter, koud en fel, had de ziekte verergerd: de pijnen in de borst, de benauwdheden, de krampen in het magere lichaam, de vermoeidheid in het ivoorbleeke hoofd. Die handjes, wat waren zij klein en spichtig geworden.

Eind April, ja, was zij bezweken. En op den eersten Meidag droegen de vrienden in donkere gewaden den lichten last van haar ontzield lichaam uit de feestzaal naar de kerk.

Alle vrouwen van de stad waren bij het eerste gelui der doodsklokken uitgelopen om den deftigen stoet te zien, de schreiende meisjes van de voornaamste families, en

de studenten en geestelijken, en alle verwanten van Blanca en Simon.

Met den stoet mee gingen de nieuwsgierigen naar de Sint-Janskerk, waar van pilaar tot pilaar de kaarsen brandden en voor het oksaal één groote vlam flakkerde in het zonnelicht van den Meidag. Simon schreed achter de baar, die door zijn trouwe vrienden gedragen werd.

Hij zag niets van de drukte om zich heen. Hij hoorde niets van de gesprekken en de klaagtonen, niets van de treurmuziek van het orgel der kerk, niets van de gezangen der priesters en koristen. Hij schreed, maar hij wist het nauwelijks; hij knielde, en hij wist het evenmin. Wat gebeurde er? Behoorde hij bij dezen stoet en bij deze sombere plechtigheid? Was hij toevallig aanwezig? Wie was die Blanca ook weer, die gestorven was? De dochter van den notaris? Het beeldschoone meisje met den bruinen haardos en de onpeilbaar-diep-bruine oogen? Het meisje dat hij drie jaar geleden voor 't eerst ontmoet had, toen hij zich als rechtsgeleerde vestigde te 's-Hertogenbosch? Het meisje, dat hij vereerd had met zijn genegenheid, dat hij geliefkoosd had, dat hij omhelsd had in de stille uren van de avondschemering, dat hij

bemind had met bijna jaloersche liefde? En wat deden die vrienden en vriendinnen hier? Had hij een half jaar geleden met hen niet een groot feest gevierd, met zang en dans en kostelijke spijsen en uitgelezen wijnen?

Schreien kon Simon niet.

Hij zou het gewenscht hebben, doch hij kon het niet. Ja, daarom zou hij willen schreien, omdat dit mooie, lieve, goedaardige, geestige meisje niet meer leefde. Op het altaar rinkelde een zilveren bel. Simon herinnerde zich dat Jacob in den nacht van het feest ook een zilveren bel had doen rinkelen. Die wierook, die kaarsenwalm, dat licht, die bonte kerkvensters, — hoe was dat alles ook weer bij het verlovingsfeest?

Muziek weerklonk, maar geen blijde muziek. En de koristen zongen luid en krachtig.

Iemand met een vervelend-bleek gezicht tikte Simon op den schouder.

— Wie zijt gij? vroeg Simon.

— Ik ben de koster. U moet opstaan en volgen.

— Volgen?

O ja, daar waren de vrienden weer, die de baar droegen, de baar met de kist, die Blanca's stoffelijk overschot bevat.

Volgen, volgen, mompelde Simon.

Hij volgde.

De koster wenkte anderen die óók volgden.

Wat gebeurde er eigenlijk? vroeg Simon zichzelf af. Waarom snikten al die vrouwen en meisjes? Waarom keken zij hem zoo aan?

Door de treurmuziek heen hoorde Simon geroep van heisa! heisa! adieu!

Buiten de kerk, op het kerkhof werd Simon vóór een kuil geplaatst. Hij moest alles zien. De vrienden keken hem niet aan. Allen keken naar den kuil. Er werden dikke

touwen in het gras gelegd. Daarop werd de kist geplaatst, de kist met Blanca. Toen werd de baar weggetrokken. Zes dragers tilden de kist op, droegen haar op de koorden boven den kuil, lieten haar zakken.

— Voorzichtig! voorzichtig! schreeuwde opeens Simon met een daverenden kreet.

Twee vrienden leidden hem weg.

III.

Wekenlang hield Simon zich verscholen in de woning van zijn ouders. Hij kon niet spreken. Hij kon niet lachen. Hij kon niet slapen. In elke kamer ontmoette hij Blanca. Haar vermoeide trekken, haar bleek gelaat, haar stervende oogen zag hij in de vensters, in de gordijnen, in kamers en zalen, in de miniaturen van zijn boeken, in de bloeiende rozelaren van den siertuin, in de kronen der beuken.

Zal ik dit verdriet nu dragen moeten mijn heele leven lang? vroeg hij zichzelf af. Zou mijn hart nu gesloten moeten blijven als een vroeg-bevroren rozeknop?

Uit de boeken wist hij, hoe anderen troost hadden gezocht voor gebroken liefde.

Een kloosterling, die hem bezocht, ried Simon een pelgrimsreis te maken naar Rome of naar Compostella. Hij kende iemand die slechts wachtte op een gezelschap.

Dat wilde Simon niet. Hij zou een ander geen deelgenoot willen maken van zijn leed. Zou hij op reis over iets anders kunnen spreken dan over het leven en de liefde van Blanca? Zou hij in vage gesprekken over de dingen langs den weg zijn eigen leed moeten verzwijgen?

De vrienden, eerst geweerd uit Simon's woning, keerden een voor een terug.

Maak een vroolijke reis, zeiden zij alsof zij onderling een afspraak hadden gemaakt. Ga naar Leuven of naar Keulen en laat u opnieuw inschrijven als student. Herover uw jeugd in de feesten van de jonkheid, met spel en dans en dronk. Leer weer leven met menschen die den dood nog niet hebben ontmoet op hun weg.

Arbeid, ried Simon's vader dagelijks. Arbeid zooals ik. De dood en de herinnering aan den dood deinzen terug voor arbeid.

Ik studeer toch, antwoordde Simon soms.

De oude rechtsgeleerde waarschuwde, dat de commentaren te veel ruimte laten voor mijmering. Theorie kan het leven niet vullen, beweerde hij. Pluis een zaak uit — tientallen zaken liggen te wachten in mijn kantoor — en schrijf een verhoog en pleit voor de rechtbank. Luister niet naar de doodsklok, maar naar de ratelende gesprekken van de kooplieden in het geding. Arbeid in plaats van te mijmeren; leef in plaats van te kwijnen.

Op een avond in de Julimaand — de tuin geurde, de Rijnwijn in de roemers gaf een frisch aroom — op een avond van een felwarmen dag was Simon's vader het gezeur van zijn zoon moe.

Ga dan op reis, zei hij driftig. Ik zal u niet weerhouden. De wereld is ruim genoeg. Geld zal ik u schenken. Reis, al was 't een jaar.

Den volgenden ochtend had Simon zijn plan gereed. Hij zou reizen van 's-Hertogenbosch naar Leuven, waar hij enkele weken blijven zou om zijn oud-leermeesters en vrienden van weleer te bezoeken, vervolgens door de Ardennen naar Frankrijk, naar Reims en Parijs, en van Parijs naar Rome. Terugkeeren zou hij door Helvetië en langs den Rijn.

Terstond werd met de voorbereidselen begonnen. Papieren in orde gebracht. Geldelijke schikkingen getroffen. Twee lederen koffers gepakt. Schrijfpapier en perkament en veders gereedgemaakt.

Voor 't eerst sinds den sterfdag beleefde Simon uren, waarin hij niet aan Blanca dacht.

Hij zou reizen als pelgrim naar de graven der apostelen Petrus en Paulus, maar niet in een haren boetekleed. Als een groot heer zonder gevolg zou hij reizen, nu eens te voet, dan weer met een wagen; hij zou goede herbergen bezoeken; hij zou zijn ervaringen te boek stellen, zooals een van zijn voorvaderen die het heilig land bezocht had. Dien dag bewonderde Simon de huizen van 's-Hertogenbosch. Zou hij ginds, in de verre landen, ook zulk een vroolijk marktplein vinden met zooveel vertier en zulke drukke herbergen? De markt in Leuven was niet zoo levendig, — dat wist hij wel....

De vogelkens zingen,
Wie zal mij troosten?
Vrouwengepeins is menigvoud.
Ik was een clerksken,
Ik lag ter scholen....

O! dat lied wilde niet uit zijn hoofd!

IV.

Een groepje van vijf vrienden had besloten, dat Simon niet vertrekken zou zonder afscheidsmaal.

Hij ziet er uit als een geraamte, had Otto de jonge geneesheer gezegd! Wij moeten hem weer leeren eten. En drinken, had de wijnkooperszoon Frederik daaraan toegevoegd.

Simon verzette zich niet. Hij stelde enkel als voorwaarde, dat de maaltijd des middags beginnen en vóór den avond eindigen zou.

't Was geen blijde maaltijd. Vrouwen waren niet genoodigd. De tafel bleef onversierd: geen roos kleurde haar — en dat in Augustus! De spijzen had Simon goed gekozen: groentensoep met frikadellen, vischpasteien in eiersaus, kapoenen en salade, gebraden ossevrleesch met groote schotels jonge groenten, ooft in overvloed; daarbij werden wijnen van de Moezel en van Bourgondië geschonken.

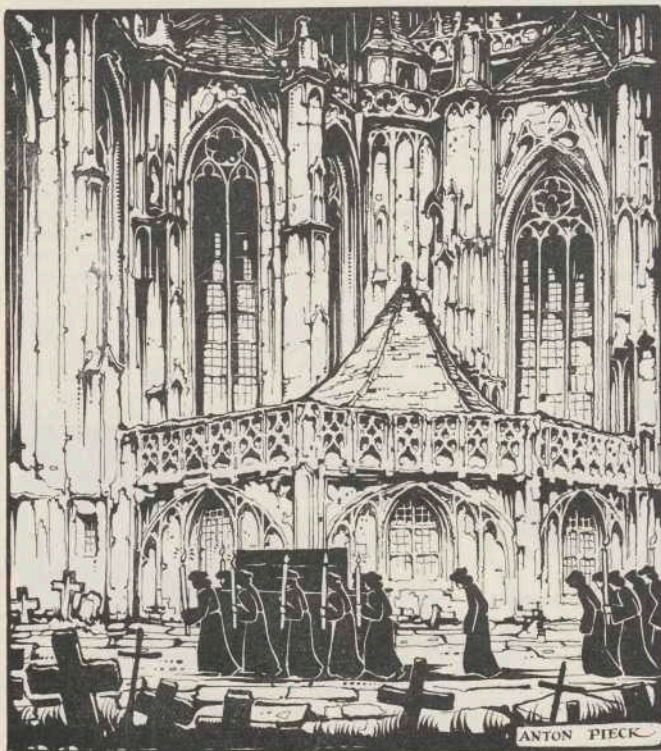
Frederik sprak het drukst. Hij vertelde van zijn reizen in Brabant en van zijn avonturen in de andere steden. Hij verzekerde dat hij zelf koken kon als een kok en dat hij alles opschreef wat hij elders hoorde van spijzenbereiding.

Karel, een dichter, die lessen in de oude talen gaf, werd spraakzaam toen hij een paar kroezen bourgondier gedronken had.

— Gij zult zonderlinge ontmoetingen hebben, Simon! voorspelde hij. Eén raad moet ik je geven: vereenzaam niet. Gij weet wat mij overkomen is in Parijs! Ik zou er bezweken zijn van droefgeestigheid en misnoedigheid, wanneer ik daar den Rotterdamschen dichter Desiderius Erasmus niet ontmoet had.

— Alsof die niet droefgeestig en misnoedig was! viel Otto hem in de rede. Mijn oudste broer heeft vijftien jaar geleden met Erasmus schoolgegaan en hem toen al als een mopperaar leeren kennen.

— Het gaf mij verlichting, wanneer wij samen konden klagen, zei Karel. Erasmus is tien jaar ouder dan ik: hij heeft mij zoo vaak den weg gewezen naar oorden

van ontspanning en vreugde langs den oever van de Seine. — Ik benijd u! verzekerde Peter, die zijn studie voor het priesterschap gestaakt had en nu werkzaam was in den graanhandel van zijn vader. 't Geluk van Parijs te bezoeken is mij ontgaan. Ik zou daar mij hebben gemengd in de dispuuten van de Sorbonne: er moet geen tweede stad zijn waar de geletterden zoo hoffelijk en zoo scherpzinnig met elkaar kampen.

Simon luisterde meer naar de gesprekken dan dat hij eraan deelnam. Hij at weinig, hij dronk slechts een enkelen beker wijn. Zijn vermagerd, bleek gelaat met scherpe trekken scheen veel ouder dan van een zeven-entwintigjarige. Het donkerbruine haar hing dor langs zijn schedel. De grijsblauwe oogen stonden vermoeid in hun magere kassen.

Met zijn stille stem begon hij — tegen het einde van den maaltijd — wat meer te spreken tot Otto die rechts naast hem zat. — 't Is enkel uit wanhoop dat ik op reis ga, zei Simon. Wanneer ik hier genezing voor mijn kwaal vinden kon, dan zou ik niet vertrekken. Maar ik weet niet waarheen ik mij wenden moet. Ik weet het niet. Blanca....

— Het leven, het leven! zei Otto.

— De dood! zei Simon. Telkens de dood. 't Is mogelijk dat ik onderweg voor goed afscheid neem van de wereld. Dat ik de kloosterkap aanneem en mijn levensdagen doorbreng in een abdij, als monnik van Sint-Benedictus. Daar zal ik mijn verlies kunnen betreuren tot mijn laatste dag.

— Een treurende monnik is geen goede monnik, zei

Otto. Gij kunt uw verlies misschien vergeten in gebed en studie en handenarbeid.

— Vergeten?

— Vereten! wierp Frederik eruit.

Er werd niet gelachen.

— Otto schudde het hoofd en keurde de grofheid af.

Simon's vader trad binnen. Hij liet zich een beker volschenken.

— Morgenochtend om zes uur zal de wagen naar Leuven afrijden, zei hij met een glimlach.

De vrienden beloofden dat zij Simon zouden vaarwel zeggen bij de Vughtpoort.

En zoo gebeurde. Enkel Frederik ontbrak.

Met drie andere reizigers, ouder dan hij, zat Simon in den wagen. Boven de kap stonden de koffers gestapeld. De koetsier hield twee driftige paarden in bedwang. 't Was al druk bij de stadspoort. Boeren en reizigers waren in luid gesprek. De poortwachters lazen de papieren van de reizigers. De dag zou warm worden: het trillend zonlicht flakkerde op de vensters der huizen van de vesting.

Simon kon geen woord uitbrengen. Hij drukte de handen van de vrienden; hij omarmde hen; hij nam een verpakt reisgeschenk aan; hij fluisterde hun namen. Dan steeg hij in den wagen.

— Groet Erasmus, wanneer gij hem ergens ontmoet! riep Karel hem na.

De wagen reed reeds naar buiten.

Simon bleef zitten staren naar den wijdgeplooiden steenen mantel van de vesting, naar toren en dak van de Sint-Janskerk. Daar rust Blanca, peinsde hij. Hij boog zijn hoofd en hield het vast met beide handen, terwijl zijn ellebogen op zijn knieën steunden. Hij rook den geur van de velden en bosschen. De aanwezigheid van de andere reizigers hielp hem, zijn tranen te bedwingen.

— Gaat gij ook voor zaken op reis? vroeg er een, toen zij den toren van Vught naderden.

Simon beaamde de vraag. Hij slikte zijn klachten in.

— 't Is zeker voor 't eerst dat gij een verre reis maakt? vroeg de reiziger verder. Gij waart aangedaan bij de poort.

— Ik heb een moeilijke opdracht aanvaard, zei Simon. De koetsier knalde met de zweep, omdat een kudde schapen den weg versperde.

— Hij jaagt het geluk voor ons uit, verzekerde de spraakzame reiziger.

V.

Twee maanden na Simon's vertrek ontving zijn vader uit Leuven dezen brief, in het Latijn gesteld:

„Goede vader. — De bondige berichten, die ik aan reizigers medegegeven heb, behoef ik nauwelijks te bevestigen door een uitvoerigen brief. Over mijn leed wil ik liever zwijgen. Noch mijn omgang met de geleerden dezer stad, noch mijn toelag om dieper door te

dringen in den geest der oude letteren, heeft een krachtige wending kunnen verschaffen aan mijn sombere gedachten. Een oud en ervaren priester heeft mij voorgelaten, dat ik mij te verheugen heb over Blanca's leven in de hemelsche heerlijkheid. Wonderlijke troost voor een geslagen man. Dit gezegde, waarvan ik den zin zeker aanvaarden wil, is enkel in staat geweest mij levendiger te doen beseffen, dat ik niet om Blanca treur, doch om mijzelf. Dwaas zou ik wezen wanneer ik treurde om haar heengaan. Dwaas ook, wanneer ik haar beklaagde zou om het gemis van de vreugden dezer aarde. Neen, ik treur enkel om het verlies dat mijzelf getroffen heeft en dat mij, zoo jeugdig, doet gelijken op een knorrig en verbitterd wezen van hoogen ouderdom. De liefde tot die jonge vrouw heeft mij heerlijk teleurgesteld. In plaats van vreugde heeft zij mij leed en verdriet gebracht, in plaats van genot ellende, in plaats van hoop op een lofw aardig nageslacht wanhoop om mijn eenzaamheid. Nu ik ontvlucht ben aan 's-Hertogenbosch, waar mijn jeugd gebroken werd, zie ik geen kans meer, daar ooit terug te keeren. Ik zou mijzelf verachten wanneer ik daar het leven en den arbeid hervatten moest. Hoe bewonder ik u, die na den dood van moeder uw taak hernomen hebt met uw weergalooze blijmoedigheid! Gij hebt mij een voorbeeld gegeven, dat ik zou willen navolgen, indien ik beschikte over meer zielskracht. Vergeet evenwel niet, vader, dat moeder u twee dochters en een zoon naliet. Blanca's heengaan ontnam mij zelfs de verwachting van kroost, dat gesierd zou wezen met haar deugden. Nu Blanca niet meer is, heeft deze aarde voor mij afgedaan. Gedurende mijn reis, die voorspoedig was, heb ik het landschap van Brabant bewonderd met genegenheid. De heuveltuin van Leuven's omgeving bekoren mijn oog. De professoren, die te Parijs hebben gestudeerd, beloven mij een reis door 't land der Ardennen en het noorden van Frankrijk, die mijn oogen verblijden en mijn geest versterken zal. Aan wie zal ik mijn verheugenis mogen vertolken en mijn kracht mogen toonen, nu Blanca mij ontvallen is? Er zijn andere schoone en wijze vrouwen, zoo zeggen allen. Ik erken dat zij gelijk hebben. Zij echter hebben nimmer het lijk van een jonge vrouw omhelsd noch het verstand zien verbijsteren in het kijnende lichaam van een meisje. De aanblik van een jonge vrouw — ik verheel niet dat ik die gaarne zie — roept in mij gevoelens wakker die ik zelfs in een droom verfoeien zou. Zóó is mijn liefde voor het leven en voor de aarde met al haar schoonheid geschonden door mijn noodlottige ervaring. Niettemin zal ik mijn reis voortzetten. Ik heb mij met nieuwe boeken gewapend tegen verveling en ledigheid. De geleerden van de universiteit beweren dat ik in Parijs getuige wezen zal van groote gebeurtenissen. Volgens hun zeggen heeft Erasmus van Rotterdam daar een grooten aanhang. Zij versmaden hem evenwel, daar hij zijn kloostergeloften geschonden heeft. Wellicht zal ik nog ooit binnengaan door de deur langs welke hij in de wereld is teruggekeerd. De liefde tot de letteren moet hem ertoe hebben gebracht, cel en koor te verlaten. Eenzelfde liefde zou mij ertoe kunnen brengen, rust en veiligheid te zoeken achter de zware muren, waar wetenschappen en kunsten worden geëind en de Almachtige aanbeden. Indien ik aldus de heugenis aan het verleden kon doen verschrompelen en vergaan, zou ik het offer mijner vrijheid willen brengen tot lfenis der ziel van het meisje, wier schoon lichaam rust in de schaduw der kerk van Sint-Jan.

Op het einde dezer week zal ik verder reizen. Voordat de koude invalt, hoop ik diep in de Ardennen te wezen, in de omgeving van het kasteel van Bouillon. Daar wensch ik den winter door te brengen. . . ."

VI.

Telkens trager kwamen de brieven van Simon te 's-Hertogenbosch aan. Eerst die uit het land der Ardennen, dan uit Reims, vervolgens uit Parijs, uit Dijon, uit het Alpenland rond den Witten Berg, en toen, wel meer dan een jaar, geen woord, geen enkel woord, geen boodschap, niets.

Simon's laatste brief, dien zijn vader nog op zijn sterfbed las, kwam uit een Karthuizersklooster in het bergland. De vrienden vreesden, dat Simon bezweken zou zijn aan zwaarmoedigheid. Wie kon 't weten? Ginds in de huiveringwekkende eenzaamheid van het hooggebergte, in de streken van eeuwige sneeuw, zou een droefgeestige peinzers als Simon wellicht den dood gevonden hebben of krankzinnig geworden zijn.

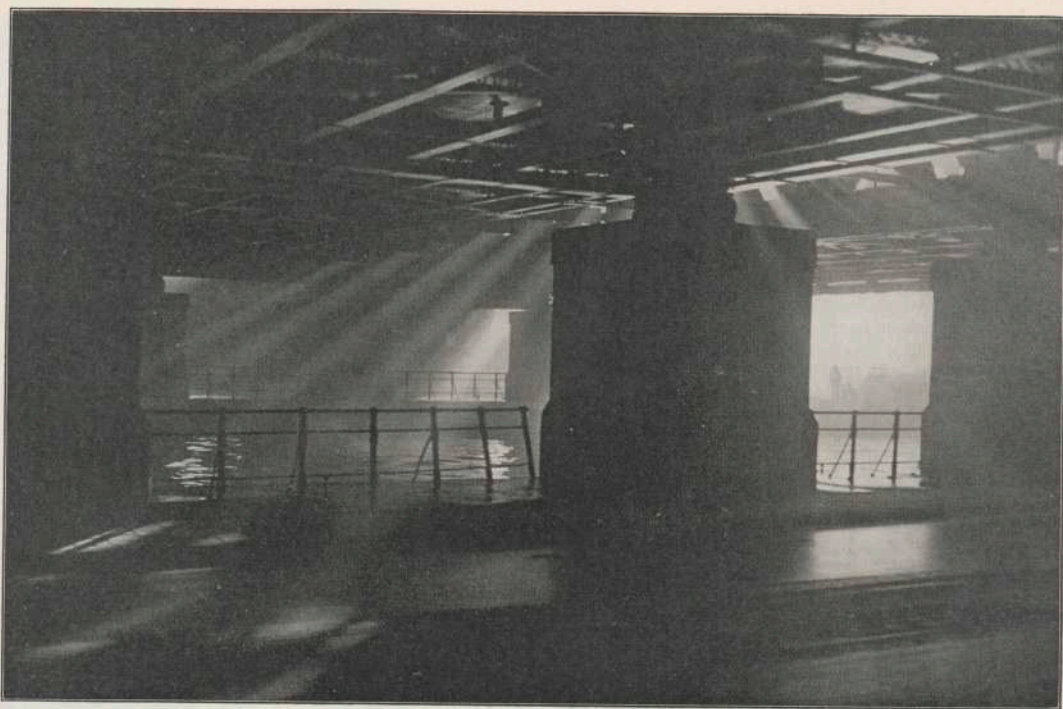
Zoo verliepen er maanden en jaren. Simon's zusters gaven aan reizigers naar het verre zuiden boodschappen mee voor hun broer, wanneer zij dien ontmoeten mochten. Bij de kloosterlingen in Brabant lieten zij vragen, of een van hen, terugkeerend uit Rome, nergens in een abdij of priorij van zijn orde Simon gezien en gesproken had. Neen, neen, neen, niemand had Simon gezien. Een Bosschenaar, teruggekeerd uit Palestina, beweerde dat hij in een pelgrim te Jeruzalem Simon herkend had, doch dat deze weigerde te spreken. . . .

De weinigen, die zich Simon en Blanca herinnerden, stelden zich den rijken rechtsgeleerde voor als een boeteling dwalend van de eene heilige plaats naar de andere, biddend en overwegend van den vroegen ochtend tot den laten avond, zijn levensonderhoud bedelend, 's nachts rustend in een spelonk of in een armoedige herberg.

Karel, de dichter en leeraar, was de eenige die met overtuiging verzekerde, dat Simon geen armoe leed, wijl hij gehecht was aan weelde, en dat hij niet gestorven kon zijn, want Karel zag in zijn droom telkens Simon verdiept in studie, — en zijn droomen waren nimmer bedrog.

In dien tijd gebeurde het zoo vaak dat iemand verdween: daarom werd enkel door familieleden en vrienden over Simon's lot gesproken. En slechts zelden. Wat is het lot van één die vrijwillig heenging, in vergelijking met het lot van duizenden die gedwongen bleven in de stad?

En toch had Karel, de dichter, gelijk, zooals dichters vaak gelijk hebben wanneer zij iets zonderlings beweren. Simon leefde! Simon leefde in weelde. In het Alpenland bewoonde hij een kasteel. Hij was een boekerij rijk. Hij was getrouwd met Blanche, de dochter van een kasteelheer. Hij won bij haar, jaar op jaar, een zoon, totdat zij een gezin van tien jongens hadden. Hij keerde — twintig jaar nadat hij vertrokken was! — terug naar 's-Hertogenbosch als een rijk voornaam man met een stoet bedienden. Hij was sterk en vroolijk. Zijn vrouw was schoon als een beeld. Simon's gezin bleef wonen in de Meijerij, 's winters te 's-Hertogenbosch, 's zomers op een kasteeltje bij het dorp Oisterwijk. De tien jongens waren vlugge leerlingen; zij muitten uit door goede manieren en voorname welbespraaktheid, beide zeldzaam in deze streek. Hun namen schreven zij: Jan

Schoonheid vindt men overal,
Overal, mijn vrienden!
't Is de kunst maar wie ze wel,
Wie ze niet kan vinden.

Naar P. A. de Genestet.

LICHT EN SCHADUW
Onder een spoorweg-
viaduct te Amsterdam.
Fotografie van
D. F. Eberhardt.

Simonszoon, Peter Simonszoon, Paul Simonszoon, en
zoo verder, de halve kalender.

Wie heeft hun den bijnaam Pelgrim gegeven?

Niemand weet het.

Wel wist iedereen te vertellen, dat Simon, die in reizen
troost zocht voor den dood zijner verloofde en die geen
vrouw meer wilde zien, de stamvader was van het talrijke
geslacht dat in Brabant den naam Pelgrim droeg.

Blauwe Regen en Mei-doorn

Ook blauwe regen viel in 't groen.
Is 't hemel-blauw verdwaald in 't loover?
Nee, dit is meer fluweel.... Zie stoof er
Ook wintersneeuw op gindsche twijgen?
Maar neen! deez' sneeuw smelt niet in 't licht
Der zon, 't is niet de sneeuw van 't zwijgen,
Dit is de sneeuw van zingens-tijd
Die op deez' loov'ren ligt gespreid,
Deez' sneeuw, die 't groen doet groener zijn,
Ze is als de sneeuw der wolken-lijn
Die doet het blauw nog blauwer zijn.
Het is de sneeuw der Mei-doorn-hagen.
Ach! weldra komen ruwe vlagen
Die al deez' teed're pracht verjagen —
Maar nú — wat is zoo teër als dit
Op malsche loov'ren russtend wit?

HEIN BOEKEN,

De Geweldenaar

DOOR A. J. L. LOOYEN.

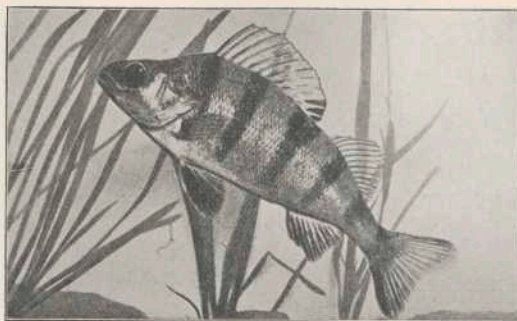
ONDER DE HALFVERTEERDE STOBBE van een vroegeren knotwilg hadden zij hun woonplaats opgeslagen, een drie vierde pond zware zoetwaterbaars met oranje buikvinnen en breede donkere dwarsstrepen over zijn rug en zijn wijfje, iets kleiner en wat minder fel van kleur. De breede polderwetering was hun revier en het water, waarin zij ter jacht togen, was rijk aan voedsel. Vooral daar, waar zij woonden, was het een uitgezocht hoekje. De knotwilg had het jaren geleden al moeten opgeven en was vervangen door een krachtige elzenstruik, die dik in zijn takken en bladeren zat. Als de zon op het water brandde, dan wierp de elzenstruik zijn breede schaduw over hun woning. Wel zagen zij door takken en bladeren heen plekken blauwe lucht en flitsen zonlicht, maar verder was er een weldadige duisternis in hun schuilplaats. Dat was niet het eenige voordeel, dat de elzenstruik hun opleverde.

In voorjaar en zomer was die struik een toevluchtsoord voor allerlei insecten, spinnen en torren, die avontuurlijk boven het donkere water tak op tak af klauterden. Verschillenden daarvan raakten hun houvast kwijt, wanneer de wind over de vlakke polderweiden kwam geloopten. Rupsen en vliegen, spinnen en vlinders werden dan in het water geslingerd. Niet dat baarzen nu zoo gek op dergelijk gedierte zijn, maar die entomologische zegen, die de elzenstruik geregeld over hun woning uitstortte, was een lokaas voor zilvershubbde blikjes en rood-gevinde voorns. Die waagden zich dan, azend op het malsche insectenvoer, tot vlak bij de donkere stobbe. Met wijdgapende bek en dreigend gedoornde rugvin schoot dan een der baarzen uit het donker tevoorschijn. Even flitste het schubzilver van het opgeschrikte voortje, dat in snelle wending nog trachtte te ontkomen, maar dan greep de grage roofvischbek het diertje en sleepte het meedoogenloos mee in zijn donkere woning onder de stobbe.

Soms ook verdwenen de baarzen tijdelijk uit hun woning en gingen zij op avontuur de breede wetering in. Vooral in het voorjaar, wanneer de zon levenwekkend op het water brandde, zat de onrust er bij hen in. Dan sloten zij zich aan bij even avontuurlijke soortgenooten en speelden of vochten met elkaar, zooals de situatie het met zich meebracht.

Wijlselijk had het wijfje haar kostbaar kristalijnen parelsnoer van eitjes niet afgezet in de buurt van haar woning, want zij kende haar heer gemaal en misschien ook wel een beetje zich zelf. Als die malsche eitjes zoo dicht in de buurt waren geweest, hadden de lekkerbekkende baarzen teveel aanvechting gehad er eens een proefje van te nemen. Beide baarzen wisten niet meer, waar het kostbare parelsnoer, dat een nieuwe generatie baars beloofde, geslingerd lag tusschen de groene waterplanten.

Die daad van eiafzetting en bevruchting had een paar dagen geleden plaats gehad, nadat zij dagen lang als in woest spel achter elkaar aan hadden gejaagd, tot het wijfje de gouden eieren had laten glippen en het mannetje deze met melkachtig homvocht had bevrucht. Na deze daad waren zij als in een droom weggezwoomen, een droom, waaruit zij tenslotte met geweld werden wakker

Met dreigend gedoornde rugvin schoot een der baarzen te voorschijn.

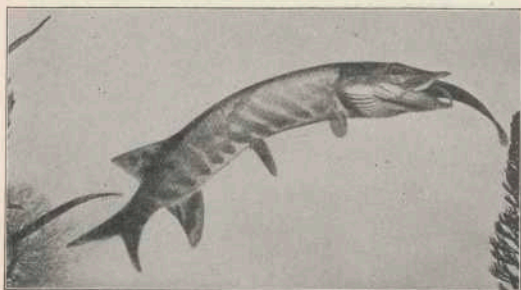
gestooten door de plotselinge komst van een oude bekende, die maar al te veel reden had deze kennismaking te hernieuwen. Hierop waren de baarsjes niet zoo zeer gesteld en met veel moeite wisten zij het te voorkomen, door snel hun donkere woning in te glippen. Buiten wachtte de oude bekende en zwom met krachtige slagen een paar keer heen en weer. Eindelijk droop hij weer af, die kennismaking zou hij te zijner tijd wel weer eens hernieuwen, of zijn naam zou niet „snoek” zijn.

Hij leefde in dezelfde wetering, of liever hij heerschte daar als een geweldenaar. Zijn geliefkoosd plekje was achter een grooten steenklomp, die midden in de wetering lag. Van daar uit bekeek hij zijn omgeving en reageerde hij op iedere beweging van vin of schub in zijn jacht terrein.

Soms maakte hij een uitstapje, maar geregeld trok hij zich terug naar het donkere hoekje achter den steenklomp. Hij heerschte als geweldenaar, want ieder levend wezen in zijn water had ontzag voor zijn scherpe tanden en krachtige kaken. De dikke breedkoppige kikkers en de sluwe roofgierige waterratten duchtten hem maar al te zeer en zelfs de watervogels aan de oppervlakte maakten een omweg, als zij hem daar op den bodem zagen liggen als een klein formaat boomstam, of als zij den wilden waterwervel zagen, die hij met zijn krachtige staart maakte, wanneer hij vooruit schoot, om een prooi te grijpen.

Het vorige jaar was hij, hoewel gevreesd, toch nog niet aller schrik. Toen trok hij zelfs broederlijk met de twee baarzen mee en jaagde in hun gezelschap. Wel was hij een geweldige schrokop en gedurende den winter, toen alle visschen hun dieet wat matigden, verslond hij steeds grootere porties. Hij groeide dan ook eerbied afdwingend, en de baarzen kwamen op een kouden Januari-dag, toen duimdik het ijs boven hun hoofd lag en nood en honger door de donkere waterwereld rondtrokken, plotseling tot het besef, dat hun oude kameraad andere allures aangenomen had. Doodrustig had hij zijn breede bek geopend en de vrouwelijke baars stevig in haar rug gegrepen. Zij had deze onheusche daad beantwoord met twaalf stekels van haar rugvin op te priemen. Deze verdedigingsmaatregel was voor den snoek een beletsel om verder door te bijten, hij liet dus, al was het noode, los.

Sindsdien zat bij de baarzen de schrik er in. Het wijfje had weken lang een leelijke verwonding op haar rug. In de wonde was een donsje gele schimmel gaan woeken.

De gewelddenaar greep in zijn grage bek het vischje....

ren. Door flink te schuren tegen de knoestige wortels van den knotwilg was zij dat lastige plakaat kwijt geworden, maar haar donker gestreepte rug zou altijd het litteken van de kwaadaardige snoekbeet blijven houden. De verhouding was dus plotseling zeer koel geworden na die merkwaardige aanval van hun vroegeren kameraad. En dat was er niet beter op geworden na alles, wat sindsdien nog gebeurd was.

In het vroege voorjaar, einde Maart, had de snoek plotseling bezoek gekregen. Uit een der veenachtige polderslooten, die in de wetering uitmonden, was een donkerbruin gemarmerde snoek op komen dagen, die met het lichtere exemplaar uit de wetering in goede cameraderie was rond getrokken. Deze nieuwaangekomene was iets minder groot, maar zeker zoo dik. Zijn buik, hardgeel getint, spande zich rolronde onder het donkere lichaam en hield een schoone belofte in voor de toekomst. Hierin lagen, keurig in lange rijen gerangschikt, de goudgele eitjes gereed, om het moeder-lichaam te verlaten, zoodra de noodzakelijke prikkel daarvoor gegeven was.

Ergens in het ondiepe water van een uitbocht dwong de weteringsnoek in wilde jacht het wijfje afstand te doen van haar eieren, die hij bevruchtte.

Zoo druk waren de dieren, dat zij geen van beiden merkten, hoe er kapers op de kust waren. De twee baarzen, nu vol moed, zwommen rustig achter de paaiende snoeken aan en snoepten behagelijk al de verse snoeketjes, het smeuge kaviaar, van planten en bodem op. De snoeken hadden er geen oog voor, eerst toen het laatste eitje afgezet en bevrucht was, merkten zij, hoe weinig er over gebleven was van hun hoop der toekomst. Met een laatste krachtsinspanning verdreven zij de baarsjes en trokken ook zelf weer weg naar diepe water.

Het wijfje, nu mager en verzwakt, zocht de poldersloot weer op, het mannetje legde zich achter den steenkomp. Een paar voortjes en enkele dagen rust deden wonderen. Weldra was de gewelddenaar van de wetering weer geheel de oude, de schrik van zijn omgeving.

Het voorjaar maakte hem gulzig en zonder pardon roofde hij, waar hij kon. Het werd zoo erg, dat de baarsjes hun schuilplaats haast niet meer durfden verlaten. Na hun voortplantingsdaad waren zij ternauwernood den dood ontkomen. Zoolang die zoetwaterroover in hun buurt bleef, waren voor de twee baarzen de kansen van een rustig bestaan gering.

De zomer kwam met overvloed van spijs voor baars en snoek. Deze laatste profiteerde er het meest van en groeide haast zichtbaar.

September kwam met stormvlagen uit het Noorden, zoodat het water in de wetering klotsende golfjes maakte. De gewelddenaar was nu eerst recht in zijn element. Hoe harder het waaide, hoe gretiger hij toehapte en hoe grooter zijn jachtsucces. Toen zagen de baarzen, zich schuil houdend onder de stobbe, hoe een hun onbekend wezen langs de wetering kwam.

Tegelijk kwam voor hun schuilplaats een voortje van boven in het water gevallen, dat met vreemde bewegingen rondzwom en op wonderlijke wijze in het water op en neer danste.

Het was voor de baarzen een gemakkelijk te maken prooi en de verleiding, om uit de schuilplaats tevoorschijn te komen, was groot, maar even tevoren was in hun buurt de schrik van de wetering gesignaleerd. Tergend danste vlak voor hun neus dat wonderlijke voortje, nog even aarzelden de hongerige baarzen, maar toen was het al te laat.... Daar schoot als een lichtende pijl de snoek tevoorschijn. De geweldige greep in zijn grage bek het dansend vischje en verdween er weer mee. Maar met een ruk hield hij zijn vaart naar de diepte in. Wild sloeg hij met zijn staart, zoodat een waterwarreling ontstond. En toen langzaam werd de gewelddenaar, die gejaagd heen en weer schoot, en met krampachtig opengesperde kieuwdeksels zich verzette, naar boven getrokken. Het water golfde dubbel zoo sterk, toen de breede snoekenbek er boven uit werd getrokken en zijn krachtige staart plat op het watervlak sloeg. Zonder pardon werd de snoek naar den kant gesleept, waar dat vreemde wezen was. Deze bleek een nog grooter gewelddenaar te zijn, dan de heerscher van de wetering.

Spoedig daarna durfden de baarzen weer vrijmoedig hun donkere woning onder de wilgenstobbe te verlaten. Voorloopig deelden zij in dat stukje polderwetering weer de lakens uit.

Het kostbare snoer lag

geslingerd tusschen de waterplanten.

Een verkwikking voor den reiziger.

Door Perzië

NAAR EN IN HET ZEER HEILIGE KUM.

DOOR DR. C. DE MAREES VAN SWINDEREN.

IK BESLOOT VAN TEHERAN VIA HET plaatsje Kum naar de stad Isfahan te trekken, de stad die men ietwat overdreven niets meer of minder dan „de helft der wereld” te heeten pleegt en stond nu voor het nog zoo gemakkelijk niet op te lossen probleem hoe daar te komen.

Een trein is uitgesloten want.... die is er niet.... een auto te nemen, alléén of met een paar medereizigers is eigenlijk het aangewezen middel maar ten eerste is dat verre van goedkoop en ten tweede.... was dat in flagrante tegenstelling met mijn onbluschbare zin wat avonturen te beleven. Daartoe scheen mij — en hoe bleek ik daarin gelijk te hebben gehad — een vrachtauto bij uitstek wel geschikt te zijn.

Het zijn allesbehalve geriefelijke vervoermiddelen, op het onderstel dat gemeenlijk ook al niet eerste klas fabrikaat is — staat een soort van getraliede kooi — ongeveer vier meter lang en twee meter breed, en voor in een hokje zit een chauffeur met eenige vriendjes die hem bij eventueele stroppen zullen dienen te helpen. Zoal niet deze stroppen gansch en al voor hem zullen hebben op te knappen, want mijn bestuurder bijv. was een in zijn soort zéér voornaam heer en had voor deze gelegenheid een allerongunstigst schoffie meegenomen dat luisterde naar den naam van Ali en dat zich als een vormloos hoopje voddën op de treeplank installeerde.

Het is om te beginnen een hopeloze toer zich met de heeren verhuurders verstaanbaar te maken. Men verstaat u niet of.... wil u niet verstaan.... het onmogelijkste aller onmogelijke begrippen „Steinreiche Hollander” was weliswaar nog niet ter plaatse doorgedrongen, maar men begreep zeer wel dat men in een

vreemdeling een slachtoffer had dat men gevoegelijk op de meest brutale manier kon probeeren van zijn moneten te verlossen. Ik moest een papier onderteekenen, ik moest vooruit betalen.... ik moest in het heilige Kum een anderen wagen nemen en de chauffeur kreeg een briefje mee om van dat gewichtige feit zijn collega kennis te geven, kortom, het duurde een eeuwigheid voor ik erin slaagde een plaatsje te bemachtigen in het bestuurdershokje waar wij met zijn vieren als sardines in een blikje opeengepakt zaten....

Ik zal hier niet deze interessante tocht tot in de finesses beschrijven.... wij hadden om de haverklap banden-

Een „verstoven” stad in de buurt van Isfahan.

Langs de Perzische wegen.

pech, wij moesten ieder oogenblik uitstappen omdat de hijgende motor niet van plan bleek een hoogte te nemen en slechts door haastig onder de wielen geschoven steenen het euvel ons werd bespaard weer sneller in Teheran terug te zijn als wij in Kum hoopten aan te komen. En dat was toch werkelijk geen heksentoer... één honderd en vijftig kilometer.... in mijn angstwekkende onkunde rekende ik op hoogstens vijf heele uren maar.... het werden er.... negen!

En toen ik mij in mijn hokje had geïnstalleerd, keek ik eens achterom en schoon was de aanblik niet. Want daar lag in die tralie-kooi een dergelijke massa doode en levende bagage, dat het een waarachtig wonder was dat de kranke motor dit alles meeslepen kon. Op koffers, kisten, balen, zakken en dozen hokten de Perzische reizigers en op hun onbewegelijke gezichten lag een trek van gróóte tevredenheid, waarschijnlijk om het feit dat de kar zich boven verwachting héél langzaam voortbewoog. Vijf mannen en drie vrouwen, zwartverhulde wezens die in den beginne heftig tegen mijn gezelschap protesteerden en voor alles in mij den Kafir.... den ongeloovige zagen. Een allermerkwaardigste vogel in deze volière-op-wielen, een zonderling exemplaar dat *boos* scheen te worden wanneer de wagen er weer eens voor bedankte om verder te gaan.... een *onbegrijpelijk* wezen dat een mengelmoes van talen sprak waaruit niemand van het gezelschap wijs kon worden.... néén, dat ik mij behagelijk voelde kan ik met de beste wil van de wereld niet verklaren.

Een gendarme controleert bij het verlaten van Teheran door een van die wondermooi betegelde poorten onze passen en papieren en het wantrouwen van mijn medereizigers stijgt zoo mogelijk nog. Wat is dat voor een naam? De Marees van Swinderen.... Vier namen? vraagt de gendarme die de hoffelijkheid zelve is, maar geen steek van al die namen begrijpt? Vier? Néén, zeg ik. — Eén. Eén? vraagt hij en kijkt mij van onderen naar boven, en van boven naar onderen aan. Eén? En dan niet onvermakelijk: Wat voor één?

Ik wijs op alle vier tesamen en trek er een kringetje omheen. De gendarme denkt na, denkt lang na en wenkt mij dan mee te gaan. Mijn medereizigers steken de koppen bij elkaar.... zie je wel, lees ik op die verbaasde gezichten, zie je wel dat is niet in orde

met dien zonderlingen vent.... Wij komen in een soort van kantoortje. Hetzelfde spel. In 't Fransch, in 't Engelsch, in 't Duitsch, in 't Bulgaarsch, in 't Servisch.... ten-slotte... ik word er werkelijk *manhopig* onder.... drie letters „op zijn Hollandsch!“ Dat moet u mij vergeven. Maar.... het maakt een grooten indruk. Een gendarme lost het raadsel op.. hij grijpt een pen en doet mij door de forsche en vastberaden manier waarop hij dit wapen hanteert, opeens denken aan Alexander de Groote die óók ten-einde raad het zwaard greep en kloekbesloten dien vermaladjiden Gordiaanschen knoop doorhakte. En ziet.... weet u onder welke naam ik verder getrokken ben? Ik ben verder getrokken en heb nooit meer ook maar één oogenblik moeilijkheden gehad.... onder dien heerlijken, korten en krachtigen naam van.... Dr. DE....

Het landschap waardoor wij rijden is van een troesteloze verlatenheid. Langs de eenzame wegen staan schamele hutten, leemen hutten waarin pottbakkers schijnen te wonen, want voor de opening, die men bij ons als deur pleegt aan te duiden, staan allerhande niet onartistieke potten en schotels. Vele daarvan zijn wondermooi geglazuurd.... deze arme menschen lijken mij ware kunstenaars in hun vak te zijn.

Wij komen langs een kerkhof.... over de graven die door tegelscherven zijn afgezet, loopen paarden, alle rust voor de dooden zoekt men hier tevergeefs. Alle eerbied voor hen die ons vooruit gingen ontbreekt eveneens. Namen zie ik niet, geen enkele bloem, geen enkele versiering dekt de graven, geen boom, geen struik vervriendelijkt het landschap.

Lange kameelenkaravanes kruisen onzen weg, tientallen van deze geduldige, meestal met petroleum-blikken zwaar beladen stappers trekken dagen en nachten lang door deze leemwoestijn, volbepakte vrachtauto's komen ons tegemoet, van alle kanten puilt de bagage eruit en wanneer de voorbijtrekkende stoeten ezels een opstopper van deze ballast krijgen, stuift de heele troep bal-

Doorkijkje in een karawanserei.

kend uiteen.... De begeleiders vloeken en schelden, het regent stokslagen op de bloederige ruggen der arme dieren, zelden zag ik — mischien met uitzondering der Bulgaren — een volk dat zóó wreed tegen zijn vierbeenen makker is. ☒

Langs de wegen liggen cadavers van ezels en kameelen, de eersten zijn onder de lasten bezweken, de laatsten zijn, toen de regen den weg als zeep zoo glad maakte, uitgegleden en hebben de dunne pooten gebroken. Het is de vreeselijkste herinnering die ik aan dezen Perzischen zwerftocht heb overgehouden, dat langzaam wegwijnen van dieren die zoo lang den mensch hebben gediend tot zij niet meer dienen konden. Die soms wekenlang liggen te wachten op den eenigen verlosser die maar niet schijnt te willen komen.... de verlosser die alle wonden verstaat te heelen.... de Dood. Want de mensch mag het dier niet doodden. Dat is zonde. Maar hen hier te laten creperen en te laten verhongeren, te verdorsten en verscheuren door gulzige gieren en vraatzuchtige hyena's, dat is honderdmaal erger, dat is een misdaad....

En tóch... hoe dankbaar mag de mensch, die hier zijn leven leven moet, deze roofdieren zijn, want zij zorgen voor de hygiëne. Alleen de zwaarste en stevigste botten blijven liggen.... een griezelig „memento mori” voor hem die over deze wegen zijn weg vervolgt.... ☒ Wanneer wij weer eens voor de zooveelste maal blijven staan en het heer Ali grommend en brommend zijn plaats tegen het spatbord dient te verlaten om als redder in den nood op te treden, herinner ik mij opeens een oud verhaal. Het was een verhaal van menschen die óók een tocht per auto gingen doen en die allemaal een

Vriendelijker gastheeren dan zij eruit zien.

Leemdorpen.

bestuurder de volgende woorden: ☒

Reizigers eerste klasse.... zitten blijven.... reizigers tweede klasse.... uitstappen.... reizigers derde klasse... douwen..

En hier reisden wij allemaal derde klas....

Wij kwamen aan een karawanserei en een dergelijke inrichting kan men gerust een ware zegen voor den reiziger in Perzië noemen. Meestal dateeren deze onderkomens voor mensch en dier uit zeer oude tijden, de eene is fraaier en gerieflijker ingericht dan de andere, sommige zijn groot, andere zijn maar klein, doch in alle wordt men op de meest gastvrije en vriendelijke manier ontvangen en gelaafd met kokend heete thee die in kleine glaasjes wordt opgediend. Ik zag nog nergens zulke gulie gastheeren als op mijn reis door het Perzische land.... ik kon mij niet dan met de hoogste moeite verstaanbaar maken.... en dan nog op de meest droevige manier, maar toch.... hoe vaak is het mij niet gebeurd dat men het mij kwalijk nam als ik wilde betalen. ☒

Langs de leemen muren zijn leemen banken aangebracht, in een nis staat het theegerei, in het midden brandt een vuur en daaromheen zitten de reizigers als één groote familie. Kameeldrijvers en chauffeurs, bedelaars en andere gasten.... hier is geen onderscheid. Men weet dat heden ik, morgen gij in moeilijkheden kunt verkeeren, men weet óók dat wie helpt geholpen zal worden, de gendarmes, die hier in de buurt patrouilleeren, waarschuwen u wanneer er gevaar dreigt om verder te trekken en men ruikt u, den vreemdeling die zich hier eenzaam en verlaten voelt, een plaatsje in wanneer de dampende schotel wordt binnengebracht waarin ieder, wanneer hem de lust daartoe dringt, een lepel of, bij gebrek daaraan, zijn vingers steekt. ☒

Ik heb met allerlei allermerkwaardigste heeren in zoo een omgeving een blik Hollandsche kaas gegeten en zij op hun beurt lieten het mij aan niets ontbreken, ik sliep ergens dood en doodop naast een kameeldrijver die zóó vies was dat het nog een karwei was dit heer met een tang beet te pakken en mij is nimmer ook maar iets onaangenaams gebeurd. ☒

Ik heb nooit iets gemist.... ik heb nooit onaangenaamheden gehad.... ik heb het reizen en trekken door de eenzaamste delen van Perzië als een vol-

maakt veilige bezigheid leeren kennen en waardeeren. En in die karawanserei, waarvan ik boven sprak, had ik een alleraardigste ontmoeting. Want daar zat naast mij een Perzisch koopman, een voornaam personage naar het mij scheen, en wat mij nog het allergrootste genoegen deed.... ik kon mij met hem in het Engelsch onderhouden. Hij reisde in gezelschap van twee prachtige Angora katten die vreedzaam hun maal met hem deelden, en toen het eten afgeloopen was, haalde hij de waterpijp te voorschijn. Het instrument zelf aantrekken deed hij evenwel niet.... dat liet hij over aan een ander reiziger, een intens smerige bedelaar. Deze zoog zijn wangen vol, blies uit alle kracht het kooltje vuur boven op de tabak aan en eerst toen het genotmiddel inderdaad te genieten was, bood hij het met een zeer beleefde buiging den rijken koopman aan.

Het was reeds avond toen wij de laatste dertig kilometer probeerden te halen en het gezelschap verzonk in diepen slaap. Ik ook. Er was nóg een liefhebber voor Kum op komen dagen en mij was beduid dat ik maar liever in de kooi een onderkomen moest zoeken. En daar is mij wel het ergste overkomen wat een ongeloovige ooit overkomen kan.... ik ben daar oogenblikkelijk in slaap geschoten en mijn moede hoofd rolde langzaam achterover op den schoot van een verhulde schoone. Die hetzelfde met voorzichtige en vermoedelijk ook trillende vingers beetpakte en het weer in zijn gewone houding terugbracht.... Na welk gebeuren de chauffeur mij oogenblikkelijk weer in zijn hokje terugriep....

Op dit laatste traject zag ik voor het eerst van mijn leven een zoutzee, en het was een wonderbare verschijning in den op aanbreken staanden nacht. Het scheen mij een ontzaggelijke glimmend gepoetste zilveren schotel te zijn, zij was omgeven door een breeden moerasgordel en daarachter rezen, als beschermende en nimmer slapende wachters, de besneeuwde bergen ten hoogen hemel. Een heerlijke kleurencombinatie.... de met oranjevlagen doorschoten lucht, de donkervioletkleurige gordel.... en het bergmassief als een zwart-dooraderd onmetelijk marmerblok.

Overall ziet men kleine rookwolkjes die naar boven kringelen.... wij zijn hier in de buurt waar de zoutzieders wonen en ik voel een groote en onbedwingbare lust deze mensen op te gaan zoeken. Probeer dat den bestuurder aan zijn verstand te brengen en na het in allerlei talen en dialecten geprobeerd te hebben begrijpt hij mij.... Maar zijn gezicht betreft.... ik begrijp het.... daar kan niets van komen want het is in dezen tijd, nu de zee vol water staat, weinig anders dan een a priori tot gelukken voorbestemde poging tot zelf-

moord den tocht te ondernemen. In den zomer, wanneer de zee volkomen droog is, ja, dan zou het héél misschien nog gaan, maar nu is het eenvoudig waanzin.... Honderden van stroomen en stroompjes loopen in deze zee uit, en wanneer de maandenlange droogte ook al een klein en smal paadje mogelijk maakt, dan nóg is en blijft het een gevaarlijke onderneming. Wie dan ook maar even van het pad afwijkt is reddeloos verloren, menschen en dieren zinken weg, wat hier naar de diepte gaat is voor altijd verloren. En men vertelt mij hoe het bijv. den vorigen zomer nog gebeurd is, dat een boer met een lange stok tal van gaten in het moeras stond te prikken omdat hem daar den vorigen dag een kameel in weggezonden was....

Wij gaan dus verder en de ongelukkige Ali heeft nagaan oogenblik rust meer. Ongelukkig, ja zéér, want het heer Ali benut al zijn vrije tijd met het naarstig bekrabben van zijn arme hoofd dat gestaag belegerd schijnt te worden.... Met zijn groezelige vingers graait hij in zijn zwarten kroeskep en slaakt daarbij kreten die mij op verheugenis schijnen te moeten duiden wanneer hij erin is geslaagd, weder eenige vijanden het levenslicht uit te blazen....

Zoo trekken wij verder, en zien dan plotseling een heerlijken aanblik. Héél in de verte rijst de gouden koepel der beroemde Moskee en in het maanlicht glinstert het goud met oogenverblindende pracht. Ali zelfs staakt zijn arbeid.... Zijn wijsvinger duidt mij het wonder aan. En hij wijst mij óók op talloze kleine pyramiden van steentjes die door de geloovigen zijn opgericht uit dankbaarheid dat zij hier voor het eerst dien wonder-schoonen koepel zagen....

Want Kum is, zooals ik u reeds vertelde, een der heilige plaatsen voor den Mohamedaanschen Pers. Kerbala in het Westen, Mesched in het Oosten, Kum in het hart van het Perzische land.

Neen, voor zulk een heilig oord maakt zelfs Ali's jachtwoede halt. En hij rust niet, voor hij mij in den bazaar een klein steentje heeft gekocht, een steentje waarop een zéér bijzonder heilige spreuk moet staan en waarop men bij het bidden het hoofd moet drukken....

Want het steentje is gemaakt van heilige aarde en ongelooflijk zijn de wonderen die van dit steentje uitgaan, vroeger, thans en ten allen tijd.

Ik zie Ali eens van terzijde aan en in zijn jongensoogen licht een wondere glans.

Een glans van verrukking en van vervoering.

Van ongeschokt vertrouwen in het wonder dat nimmer faalt....

En.... ik benijd hem....

Met het schip van Elburg naar Amsterdam

(Een vertelling van Grootmoeder).

DOOR MARIE VAN KAMPEN.

DUS JIJ GAAT MET TANTE STIEN NAAR Amsterdam, nou nou, en de oude Grootvader moet maar thuis blijven; tante begint wat", zei Grootvader hoofdschuddend.

't Was een week nadat Moeder me bij Grootvader en tante Stien gebracht had en ik zoo erbarmelijk had gesnikt, omdat ik alleen achter bleef. 't Is waar, heel spoedig had ik mijn tranen gedroogd en was met Grootvader en tante naar den buitentuin gewandeld en had doperwt en aardbeien, bessen en bloemen geplukt en al de verdere dagen was er wat heerlijks gebeurd, van al die dingen die we toen voor zeventig jaren prettig vonden. We wandelden naar de boterboerin en aten daar dikke room. Reden met Oom Jacob's Utrechtsche wagentje naar 't Zwaluwburgsche bosch en dronken daar thee en graafden een diepe kuil in de hei om daar fijn in een sprookjesboek te lezen, we zaten op „Neerlandsche bergje", de hoogste berg van de wallen rondom het stadje, daar zag je ver over de Zuiderzee de visscherschepen en dan liepen we naar 't eind van de haven naar de vuurtoren en de kalkoven, waar prachtige schelpen lagen.

Op onze wandeling langs de haven sprak tante den beurtschipper en die vertelde dat de volgende week het Volkspaleis zou worden ingewijd; feesten zouden er gegeven worden, waar een mensch versteld van zou staan, 's avonds zou er vuurwerk worden afgestoken en 't viel juist, dat dan het beurtschip zou afvaren en net op tijd de sluisen voor Amsterdam zou binnenloopen, precies voor de feesten zouden beginnen en toen vroeg de schipper: „ga je mee juffer Stien en jij ook kleine meid?"

Ik voelde dat het bloed me naar de wangen steeg.... Nee maar, denk eens aan, zoo iets, en dan over zee. En heusch het zou gebeuren, morgen, denk eens, ik zou met het beurtschip over zee gaan en thuis zou niemand er wat van weten en dan nog wel een nacht op zee! 't Was griezelig, maar iets buitengewoons. Mijn mooie jurk en nieuwe schoentjes en mijn ja — ja — hoed, alles werd ingepakt.

's Morgens voor twaalf moesten we aan boord zijn. Lammertje had onze koffer en hoedendoos al op den kruiwagen geladen en voor de gezelligheid liep ik mee,

om onze bagage bijtijds aan boord te brengen. We moesten de Vischpoort onderdoor, daar zaten de commiezen en die lieten ons zoo maar voorbij gaan en ik wist zeker dat er smokkel in de koffer zat, want tante Stien had een gerookte ham voor de oude nicht ingepakt en dat mocht in 't geheel niet, je mocht maar niet van alles meenemen en heelemaal geen vleesch; daarvoor moest je belasting betalen, net zooals nu aan de grenzen als je op reis gaat.

We waren al heel gauw bij de haven en zagen den beurtschipper aan wal, hij was bezig groote botten schoon te maken en zei dat hij zorgde, dat we wat goeds te eten zouden hebben.

De schipper spoelde zijn handen in het vischemmertje af, sloeg de koffer op zijn nek, riep tegen Lammertje en mij om mee aan boord te komen; Lammertje en ik liepen toen achter den schipper de loopplank over en Lammertje gichelde en bibberde zoo van angst, ze zou van benauwdheid haast in 't water zijn gevallen als de schipper haar niet half weg de plank tegemoet gekomen was en haar bij den arm had gegrepen; kinderachtig, de plank was zoo breed, je kon er wel op dansen. Dat was nog eens een schip; verschrikkelijk wat groot en diep, griezelig diep. Heel graag had ik het schip nog van binnen bekeken, maar de schipper had geen tijd, we moesten van boord, want er kwam een groote kar, met twee paarden er voor, vol geladen met zakken meel en die moesten allen in deze diepe laadruimte geladen worden, de schipper zei: „moak moar gouw as da'j vort kump."

We waren al een groot eind langs de haven teruggelopen, toen de schippersjongen ons achter op kwam en schreeuwde: „heur is, heur is!" Wij keken om en wachtten. „Complement van den schip-

dien geheelen dag nog te huis bleven en ik 's avonds vroeg naar bed moest.

Midden in den nacht schrok ik wakker. Tante stond voor mijn bed met een brandende kaars. „Sta op, kind de schipper heeft ons laten roepen, over een uur vaart het schip uit, kleed je gauw aan, ik laat de kaars hier branden, kom gauw!” 't Was raar, mijn oogen kon ik haast niet open houden, ik had zoo'n moeite mijn bed uit te komen; tante stak nog eens haar hoofd om de deur en zei: „rep je wat Mieke, ik dacht dat je weer ingeslapen was”.

Binnen korten tijd was ik aangekleed en heel zacht met de kandelaar in de hand sloop ik de trap af. „Kom”, zei tante, die me al opwachtte, „draag jij de trommel met koekjes, ik draag de boterhamtrommel”. Voorzichtig trok tante de voordeur achter ons dicht om Grootvader of Lammertje niet wakker te maken en toen stonden we op de duistere stoep in de donkere straat; stijf drukte ik me tegen tante aan; 't was griezelig in de zwarte nacht. Van verre hoorde ik de ratel van den nachtwacht, zijn stappen klonken spookachtig en nu hoorde ik ook zijn sombere stem: „de klok heeft twee uur, twee uur heeft de klok”, en boven op de ommege van den kerktoeren toeterde de torenwachter: „toet-toet-toet-toet” vier malen achter elkaar aan iederen kant van den toren eens en dat klonk zoo droevig.

Tante stapte nog steviger dan op klaarlichten dag, ze was niks bang, maar ze was toch ook blij toen ze aan 't eind van de straat de lantaarn van den schippersjongen zag naderen en den jongen zelf, die ons kwam halen, want we moesten de poort door, niet de groote, maar een heel klein deurtje deden de commiezen 's nachts alleen open en dan moesten we nog dat donkere eind langs de haven.

„t Wordt best weer”, zei de knecht, „de sterren kumpt er deur en dan zu'j is zien. Van nacht gaat er van langs, 't beste is veur oeluu, da'j' der moar voort onder kruip, de kooi moar in, dan wor ieluu niet zeeziek.” Och heden wat hebben we dien nacht benauwd in die kleine bedstee gelegen, 't was precies alsof we opge-

per, 't kost wel oavend worren eer 't schip de haven uut leup, de wiend is vlak goan liggen, geen zucht is nargens nie, ik zal oe vroeg genug waarschouwen, 't kan nog wel nach worren, goa moar gerus noar bedde”, — zoo kwam het, dat we

vouwen in een kastje lagen, maar toch, ik heb zeker lekker geslapen, want toen ik wakker werd, lag ik alleen in den nauwe kooi en ik hoorde tante's stem boven op het dek. Ik kleedde me gauw aan, waschte me in

een heel klein kommetje water, dat daarvoor op de tafel stond; ik verlangde naar frissche lucht, 't was wat muf in de kajuit; in een oogenblik was ik boven; aan 't dek was 't heerlijk, de wind waaide door mijn haren en door mijn kleeren tot op mijn bloote lijf en het schip wipte zacht op en neer, niet gemakkelijk om te loopen en toen het zeil werd omgegooid, dacht ik heelemaal voor de vlakke te gaan. Tante zat tegen het dak van de kajuit te breien alsof ze rustig in den bloemenhof zat. Ik zelf had zoo graag bij 't roer of de plecht gestaan om dat bruisende water te kunnen zien opspatten zoo hoog tegen het schip op, maar ik zag geen kans daar heen te loopen. Op raad van tante zette ik me toen maar plat op het dek, mijn beenen recht voor me uit. We aten onze boterham, kregen koffie van den schippersknecht en zachten kwamen we verder. 't Was of 't water niet meer zoo hevig bruieste, of de zeilen niet meer zoo strak gespannen waren, alsof de wind niet meer zoo hevig woei en toen riep de schipper opeens: „de wiend is noar de hoaien”, en hij bromde dat het wel weer avond kon worden voor er weer wind uit het Oosten woei. We laveerden en langzaam zeilden we verder. We aten gebakken bot en warme aardappels en tante haalde nog lekkere verrassingen uit de groote broodtrommel en alles smaakte, alsof we een koningsmaal hadden, zoo heerlijk op 't schip in de frissche zeelucht. 't Was alles prettig en nieuw, tenminste in 't begin, maar in de namiddag begon ik toch naar het einde van de reis te verlangen, mijn boek was uitgelezen en de zeilen hingen haast slap, de lucht strak, starend wolkeloos en ik was ingeslapen terwijl ik tegen het dak van de kajuit zat. De feesten in Amsterdam hadden we al lang opgegeven, maar toch bleef er nog genoeg heerlijks te beleven in die groote stad, denk alleen eens aan Artis of 't Tolhuis, het koninklijk paleis en het Doolhof met den Reus.

Toen ik weer wakker werd klapperden de zeilen en het water klotste weer tegen den boegspriet. Aan alle kanten zag ik kleine visschersschepen, grappig zooals die kleine dingen op en neer wipten en maar niet verder kwamen. Mijn oogen werden moe van het turen en van de zonneschittering op het water; rakelings vloog een meeuw langs het schip en scheerde verder over de golven.

We zeilden weer, en volgens den schipper zou de wind feller en feller worden, maar ook hij dacht niet dat we het feest nog zouden meemaken, 't was al te laat. 't Werd avond, vuurrood verdween de zon onder de horizon en liet de heele lucht in lichte laaie achter; 't was grootsch die schitterend gouden hemelkoepel en de gouden weerschijs daarvan op de golven, ik werd er angstig van, zooiets had ik nog nooit gezien en evenals de vorige nacht in het diepe duister drong ik me dicht tegen tante aan, alsof ik dat groote wonder alleen niet kon verwerken.

Langzaam verdween het licht — en blauw werd de lucht —, vreemd blauw en heel voorzichtig pinkte zoo hier en daar een eenzame ster, totdat de hemel donkerder werd en de sterren in drommen te voorschijn kwamen. Ik wilde niet naar kooi, ik dacht dat ik nooit zoo iets heerlijks, zoo iets grootsch zou weerzien en tante liet me maar turen en wees me den „Grootte Beer”, „de Cassiopeia”, die we voor 't gemak maar „Willem” noemden, de „Orion” en de „Zwaan”, jammer dat ze niet meer beelden kende, ik heb er sedert dien tijd nooit meer geleerd.

„Zie! Gauw!” riep de schippersknecht, „het vuurwerk in Amsterdam!” Ja werkelijk, we zagen kleine bollen

de lucht invliegen en als een vonken regen uit elkaar spatten en telkens zagen we de lucht verlicht, 't was vlak voor ons uit waar Amsterdam feestvierde. Heel veel indruk maakte dat vuurwerk op zoo'n groote afstand niet, ik weet wel, dat ik

er niet veel aan vond. De hemel boven ons was zoo grootsch en indrukwekkend en toen het vuurwerk afgeloopen was en er geen bollen meer aan de horizon verschenen, gebeurde er iets zoo wonderbaarlijks; als een bliksemschicht kwam ver, ver uit het Oosten een ster, die als een boog door den hoogen hemelkoepel vloog en sneller dan een zucht aan den tegenovergestelden kant van den horizon verdween, niets achterlatend, niets dan de rustig schitterende sterren, zoo onbegrijpelijk ver boven ons. Zacht klotste het water tegen den boegspriet. Eindelijk moest ik tot mijn spijt toch naar kooi, ik was reeds tegen tante aan ingeslapen. Den volgenden morgen lag het schip in de sluizen.

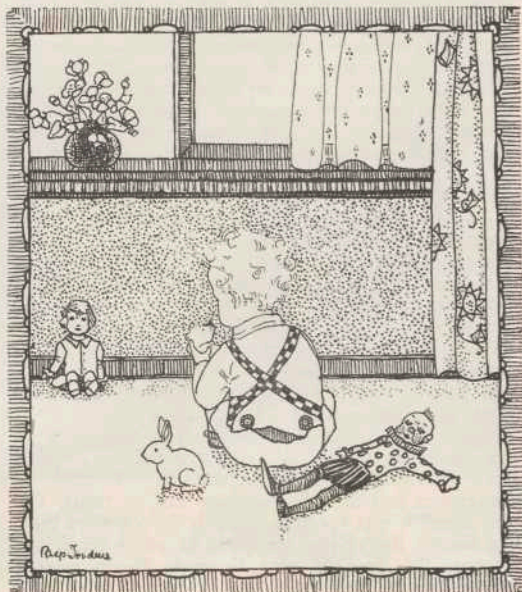
Beertjes feestdag.

Beertje 'k zal je wat vertellen,
Want ik weet iets, 't is zoo fijn,
Jij mag omdat j' altijd zoet bent,
Jij mag morgen jarig zijn!

'k Zal j' een blauwe strik ombinden,
Met een belletje er aan,
En je mag, is dat niet prettig,
's Middags mee uit wandelen gaan.

Ik hoef morgen niet naar school toe,
Dus we maken aldoor pret,
En je mag, mijn kleine beertje,
's Avonds 't allerlaatst naar bed.

A. SUTORIUS.

Het gezelschaps-aquarium

DOOR KEES HANA.

GEVAARLIJKE DIEREN EN ZIEKTEN.

GAVEN WE IN HET APRILNUMMER slechts algemeene aanwijzingen, die vooral op inrichting en onderhoud van een aquarium betrekking hadden, nu moeten we aandacht besteden aan de gevaren, die dieren en planten kunnen bedreigen.

Wil alles goed verlopen, dan moet er een soort evenwicht heerschen in de kleine levensgemeenschap. De natuur kalm haar gang laten gaan is prachtig, maar in bepaalde gevallen onmogelijk. We kunnen niet alle dieren plantensoorten uit de sloot in de uiterst beperkte ruimte thuis bij elkaar doen. Bepaalde dingen zouden gaan overheerschen, het evenwicht op die manier deerlijk verstorend. Na eenigen tijd zou het in 't begin zoo mooie aquarium zijn herschepen in een rommelig kerkhof, en slechts enkele soorten zouden in leven blijven! Daarom is het wel goed van te voren te weten, waar je voor moet oppassen en, zoo er iets verkeerd gebeurt, te weten wat je ertegen doen kunt.

In de eerste plaats is noodig, dat je volop blijft meeleven met alles wat daar in dat miniatuur-slootje voorvalt, en niet, nadat het eerste enthousiasme bekoeld is, alles maar aan zijn lot overlaat. Dat is allermist de manier; al moet je zoo weinig mogelijk veranderen toch moet je blijven kijken naar wat er gebeurt en ook nadenken over wat je gezien hebt. Goed meeleven wil zeggen als 't ware een onmisbaar stukje van het geheel worden!

Daarom kunnen we hier niet een soort vast recepten-boekje gaan geven; ieder geval van een verloren evenwicht moet op zichzelf je volle aandacht hebben. Dieren en planten zijn nu eenmaal geen machines, die je precies kunt instellen op goed loopen, of een stel scheikundige stoffen, die je bij elkaar gooit en die geheel vanzelf het verwachte resultaat geven. Integendeel, allemaal hebben ze hun eigen karakter en eigenaardigheden! Een stekelmantje kan altijd één van z'n wijfjes achterna zitten en mishandelen terwijl hij de anderen volkomen met rust laat. Het spreekt vanzelf, dat we nu niet door deze afwijking kunnen zeggen: het mantje is gevaarlijk voor de wijfjes, dus moet hij er uit. Welnee, het betreft slechts één enkel geval van elkander-niet-verdragen. Het achtervolgde wijfje wegnemen is dus voldoende.

Stop nooit te veel bij elkaar in een klein bestek, dat maakt de beestjes meestal prikkelbaar. Een flinke zwemruimte moeten ze zoo mogelijk hebben.

Ziekte kan natuurlijk alles in een oogenblik bederven; in een aquarium gaat besmetting snel in zijn werk!

Een paar van de meest gevreesde ziekten bespreken we even om daarna eens te kijken, wat parasieten en roofdieren alzoo voor onheil kunnen stichten.

Allereerst is dan de *schimmelziekte* aan de beurt. Die komt tamelijk veel voor, soms zie je in een sloot bijna geen vischje dat er niet de uiterlijke kenteekenen van vertoont. De dood is voor besmette dieren meestal onvermijdelijk.

Hoe gaat de ziekte in z'n werk en waaraan is zij te herkennen? Ziehier twee vragen die zich al direct voordoen. En vraag nummer drie zal zijn: wat is er tegen te doen? Het antwoord op deze laatste is eenvoudig genoeg: Heel weinig! Wel geven enkele hopeloos uitgebreide Duitsche boeken over „aquarium-kunde“ ingewikkelde remedies aan, maar het wil me voorkomen, dat bij toepassing ervan eerst de visschen en pas daarna hun schimmels sterven. Het eenige, wat helpen kan, is: het besmette diertje in 't donker zetten en elken dag versch water geven. De schimmel kan in duisternis niet leven, een visch wel!

Interessant echter is het na te gaan, hoe de schimmel zich volledig ontwikkelt en zich voortplant. Onder de huid van het zieke vischje woekert het schimmelweefsel, een netwerk van uiterst fijne witte draden. Meestal begint bij stekeltjes de ziekte tot uiting te komen in de staart. De schimmel tast de spieren aan en veroorzaakt in het begin hevige krampen. Je ziet het slachtoffer dikwijls met pijnlijk gekromd lijf op de bodem liggen om dan plotseling wild met z'n staart te slaan. De volgende periode is een verstijven van het geheele achterlijf. Dit komt na een of twee dagen al. Zwemmen wordt dan lastig en het typische vlugge voortschieten als er gevoerd wordt zul je van de patient niet meer te zien krijgen, slechts met een matig gangetje komt hij aan-zwemmen en hij geeft blijk van weinig eetlust. Aan vechten met een kameraad om een fijn stukje wurm denkt hij eenvoudig niet eens.

Nog een paar dagen later gaat de schimmel voor de instandhouding van zijn soort zorgen. Is het eenmaal zoover gekomen, dan leeft de zieke geen tien dagen meer! Witte draadjes komen naar buiten groeien; deze bemoeilijken het zwemmen verschrikkelijk. Aan 't eind van elk draadje zit een klein sporendoesje. Bij rijpheid springt dit open en de sporen komen in het water terecht, ze zijn voor de schimmel wat het zaad is voor een hooger ontwikkelde plant. Op 't laatst zit de staart van het stekeltje vol sporendragers, en ook op z'n rug beginnen ze al te verschijnen. Eindelijk sterft hij. De schimmelsporten zweven door het water, kalm wachtend tot ze zich aan een vischlijfje kunnen vastklampen. Daar goed en wel aangekomen beginnen ze uit te groeien; een draadje dringt door de huid naar binnen en het geschiedenisje van hierboven begint opnieuw.

Een ander schimmeltje, wat minder funest dan de draad-schimmel, veroorzaakt de z.g. witte-puntjes-ziekte. Deze schijnt vooral zwakke exemplaren aan te tasten. Kenteekenen zijn witte puntjes op kieuwdeksels en vinnen en wat minder levenslust van het slachtoffer dan gewoonlijk. De ziekte verloopt ongeveer als de hierboven beschrevene. Het duurt vaak heel lang (soms maanden) voor de visschen sterven!

Stekeltjes hebben soms veel last van een klein parasietje, de *stekeltjesbot*. Zijn naam doet je natuurlijk aan een klein plat vischje denken. Nu, hij heeft die naam ook wel verdiend want in verhouding is hij minstens even plat als een bot. Verder heeft hij niets met z'n naam-genoot uit te staan. Hij klemt zich vast aan zijn gastheer, meestal aan de onderzijde of het staartgedeelte, terwijl hij 't stekeltje flink doet vermageren. Zie je dieren die botjes hebben, haal ze dan weg bij de anderen. Probeeren de botjes te verwijderen loopt op niets uit, je verwondt de vischjes noodeloos!

Een ander groot gevaar voor de aquariumbewoners vormen de waterroofdieren. Ze zijn minstens even erg,

IN HET AQUARIUM. Links boven: vrouwelijke salamander; daaronder: mannetje. Rechts boven: groote of spinnende watertor. Links daarvan: groote geelgerande waterroofkever. Rechts hieronder: larve van een libelle. Links onder den salamander: water-spin met luchtbel. Rechts: het luchtneest. Daarnaast: een kokerdier met koker, vervaardigd van doppen van beukennotjes. Daarnaast: stekelbaarsje. Links onder: larve van de geelgerande waterroofkever, een kikkerlarve grijpend. Rechts onder: larve van de groote watertor.

zoo niet erger te vreezen dan ziekte of parasieten. Toch kunnen ze, afgezonderd van andere dieren, best de moeite waard zijn. In de natuur komen ze niet zoo heel veel voor. Dit is wel de voornaamste reden, waarom ze daar betrekkelijk geringe schade aanrichten. Breng je ze in het gezelschapsaquarium, dan hebben ze maar om zich heen te grijpen naar buit, en gezien dat ze dikwijls meer vernielzuchtig dan hongereg zijn stichten ze groot onheil. Eén geelgerande watertor bijvoorbeeld moordt alles uit, opeten doet hij maar weinig. Wie zulke jongens in hun leven en werken wil gadeslaan moet ze beslist een bakje apart geven. Wurmen kunnen geschikt als voedsel gebruikt worden. Luxueus inrichten van dit roofdierenverblijf is sterk af te raden. We hebben hier een uitzondering op de regel van „nooit versch water”. Wanneer ze geen groot paleis tot hun beschikking hebben weten ze binnen een week het water melkachtig wit te maken. Je ziet eenvoudig niets meer, en buitendien riekt het water niet direct aangenaam! Enfin een zeker luchtje schijnt nu eenmaal alle kleine roofdieren eigen te zijn; ga maar eens in Artis ruiken.

⊠ Een beetje zand op de bodem en wat losdrijvende plantjes is voor je torren al prachtig. Let eens op hun leuke manier van zwemmen. Met hun achterpooten maken ze precies de beenslag, die je zelf 's zomers in de zwemschool leert.

⊠ Libellen- en torrenlarven zijn erg aardig; ze maken het water niet vuil, maar, gevaarlijke roovers als het zijn, hooren ze heelemaal niet thuis bij stekeltjes, bittervoortjes of salamanders. Hun ademhaling is belangwekkend, voor versche lucht moeten ze (evenals de volwassen torren) aldoor naar de oppervlakte gaan. Ze hangen zich daar op, om 't zoo maar eens uit te drukken, met het achterlijf naar boven. Door een paar fijne buisjes halen ze dan een voorraad lucht naar binnen, waar ze een heele tijd mee toe kunnen. Misschien ben je in de gelegenheid te zien, hoe ze zich verpoppen als je een soort terrarium voor ze inricht. Tegen dat ze volwassen zijn moeten ze half land, half water hebben. Voor hun gedaante-verwisseling kruipen ze nl. de grond in.

Voor de groote, pikzwarte torren, die je zoo af en toe eens in het net vindt, hoef je geen moment bang te zijn, al zien ze er gevaarlijk genoeg uit met de groote haken en stekels aan hun voorpoten. Vreedzamer dieren zijn zoowat niet te vinden, ze knabbelen een beetje aan de planten of eten mee van het voer, dat je de andere dieren geeft. Sommigen zijn gewoonweg dol op slablaadjes! Hun luchtvoorraad halen ze natuurlijk als goed opgevoede insecten boven; aan de fijnbehaarde onderzijde van het achterlijf nemen ze veel mee. Neem de tijd maar eens op, die verloopt tusschen twee maal lucht halen! Wie het geluk heeft mannetjes en wijfjes te vangen (ze komen niet zoo bar veel voor) zal in Mei of Juni zien, dat ze een vreemd bouwwerk beginnen aan de oppervlakte. Dat moet hun nestje worden. De eerste indruk, die je er van krijgt als het eenmaal klaar is, is: een klein zwaantje, drijvend op het water. Merkwaardig zuiver van vorm is het, ovaal, een paar centimeter lang met aan een kant een mooi fijn halsje, dat zeker drie centimeter boven de waterspiegel uitsteekt. Bouwmateriaal is slijm, dat de dieren afscheiden; aan de lucht blootgesteld wordt dit snel hard. Een tor, die bezig is te bouwen doet sterk denken aan een groote spin, die zijn web maakt. Men gaf hem daarom de naam „spinnende watertor”. Als de jonge larfjes, die na een paar weken uitkomen wat grooter worden zijn het ware vernielers.

Ze beginnen met kleine visschen en al gauw weten ze ook hoe ze de grooten moeten aanpakken. Oppassen is dus de boodschap!

⊠ Waterspinnen moet je eerst een paar dagen in observatie nemen, voordat je er zeker van kunt zijn of ze apart dan wel bij de andere dieren moeten. Van huis uit zijn het eigenlijk gewone landspinnen, maar in de loop van eeuwen en eeuwen hebben ze zich absoluut aan het waterleven aangepast. Soms rooven ze kleine vischjes en jonge salamanders en soms zijn ze al tevreden met kleine wurmpjes, vandaar dat het niet zeker is te zeggen, in welk aquarium ze thuis hooren. Zuurstof door middel van kieuwen uit het water opnemen lukt ze nog niet, en dus moeten ze aldoor naar boven om lucht. Een schitterend zuurstofreservoir gaf moeder natuur de spinnen mee in de vorm van een dichte zachte beharing van het geheele achterlijf. Een spin onder water doet sterk denken aan een luchtbelletje met pooten en een kop. Uitstekende waterbouwkundigen zijn het, groote luchtkamers bouwen ze tusschen vederkruid of waterpest, een soort duikerklokken. Het begin hiervoor is een klein webje, de draden vlak bij elkander. Is dit af, dan begint het groote vermoedende werk: lucht halen. Om een nog grootere bel mee naar beneden te nemen dan gewoonlijk legt de spin z'n achterpooten losjes om het lijf. Beneden aangekomen strijkt hij 't lijf zorgvuldig af om zooveel mogelijk onder het webje te krijgen. Na veel zwoegen is eindelijk hun kamertje klaar, waar ze zijn droog zitten. Want al kozen ze het natte element tot verblijfplaats, toch zijn ze nog op de droogte gesteld. Hevige gevechten met soortgenooten worden meermalen geleverd, spinnen zijn nu eenmaal strijdlustig, en hun kaken zijn scherp als naalden! Pak je ze b.v. bij de vangst wat te onvoorzichtig aan, dan loop je de kans, dat ze je zóó in je vinger bijten, dat het netjes bloedt.

⊠ Je zult waarschijnlijk wel eens aardige kleine kokertjes van schelpjes, takjes, stukjes stroo of iets dergelijks hebben opgevischt. Neem er eens een paar van mee naar huis! Ze doen de andere dieren geen kwaad, maar hebben af en toe de gewoonte vreeselijk veel planten te vernielen.

⊠ „Ja”, zul je zeggen, „dat spreekt nogal vanzelf, dat een kokertje van schelpjes geen kwaad doet, maar hoe het planten kan kapot bijten snap ik toch niet.” Je wordt uit de droom geholpen als je ze eens eventjes rustig bekijkt in het aquarium: er zit een levend wezentje in! 't Is de larf van een waternymph, die je hebt meegebracht met zijn huisje. Wil je hem goed heelemaal bekijken dan ben je genoodzaakt de woning heel voorzichtig af te breken, want gewoonlijk steekt hij alleen maar z'n kopje naar buiten.

⊠ Het is opvallend, dat meestal geen verschillende dingen gebruikt worden voor één huisje. Zoo zul je ze niet makkelijk vinden van b.v. takjes en kiezelsteentjes tezamen.

⊠ Kokerjuffers, die in beekjes leven houden er dikwijls een aparte gewoonte op na. Ze beoefenen de visscherij met een eigengesponnen fuikje! De stroom zorgt ervoor, dat dit goed gespannen staat. We weten nog lang niet alle vindplaatsen van deze kleine visschers; wie ze weet te vinden wil dit misschien wel eens meedeelen. Bij voorbaat bedankt!

Het spel der Draad-Figuren

DOOR OTTO VAN TUSSENBOEK.

ER IS EEN HEEL OUD SPEL WAARVAN men niet eens meer weet waar het vandaan komt of voor de eerste maal gespeeld is; een spel waar heel wat dikke boeken over vol geschreven zijn en dat alleen of door twee spelers wordt beoefend (in den oudsten vorm door slechts één, bij latere ontwikkeling door twee en soms drie personen) en dat over de gansche wereld is verspreid; dat onnoembaar vele namen draagt en allerlei geheime en godsdienstige beteekenissen heeft en dat ook ten onzent bekend is waar van „dradenspel“, „afnemen“ of „overnemen“ (ook „afpakken“) wordt gesproken. Kinderen vermaken zich ermee zonder den dieperen grond van het spel te kennen. Een dun touw of koord, dat slap en buigzaam moet zijn, is tot een lus of ring saamgeknoopt (als 't goed gedaan wordt moeten de einden zonder knoop aan elkaar „gesplitst“ zijn) en door dit touw of koord op verschillende manieren om en tusschen de vingers der beide handen vast te houden, welke vóór het lichaam worden gestrekt zoodat het steeds strak gespannen blijft, ontstaan allerlei figuren welke weer op een bijzondere manier door één of meer medespelers kunnen worden overgenomen of aangetrokken of zich bewegen met één of met beide handen.

In Engeland heet dit spel „Cat's Cradle“ (katten-wieg); in Frankrijk spreekt men, eveneens de benaming aan een der bekendste figuren ontleenend, van „La Scie“, „les Carreaux“ of ook „les Ciseaux“ (de zaag, de vierkanten, de schaar); in Duitschland heet het „Faden-spiel“ of „Faden afheben“ (draden-spel of draden-afnemen) terwijl men in Brunswijk van „Heksen-spiel“ (hekken-spel) gewag maakt!...

Men neemt aan dat het uit China stamt maar met zekerheid is daaromtrent niets te zeggen. Misschien heeft het in elk geval wel sterken invloed gehad op den kunstzin van velerlei volken. Spel en kunst zijn dikwijls veel nauwer aan elkaar verwant dan menigeen vermoedt. Als men het beeld ziet van een Kiwai-jongen uit Nieuw-Guinea waar de inboorlingen heel mooie versieringen maken op allerlei huisraad en wapentuig, dan is het te begrijpen dat een kind het spel vaak beoefenend langzamerhand oog krijgt voor verhoudingen in het samenstel van lijnen en lussen e. d. Men weet ook dat tijdens het spel vaak daarbij passende woorden worden uitgesproken, ook zingt men erbij. Op de Murray-eilanden heet het spel „Kamut“ en er is daar sprake van z.g. „Kamut-liederen“....

Het spel is gesignaleerd in West-, Centraal- en Zuid-Afrika; in China is het uitsluitend een meisjes-spel, waar het „put-koord“ heet, maar in Kanton zag men het ook door koelies spelen; dezelfde figuren worden beoefend in Korea en Japan; het komt voor op Borneo en Celebes (waar het „Toeka-toeka“ heet, dat is „ladder“), op Hawai (waar het „hei“ heet, dat is „voet“) op de Carolina-eilanden, de Nieuwe Hebriden, Florida, de Solomon-eilanden, in Nieuw-Zeeland en vooral ook bij de Eskimo's die er een groote bedrevenheid in bereikt hebben.

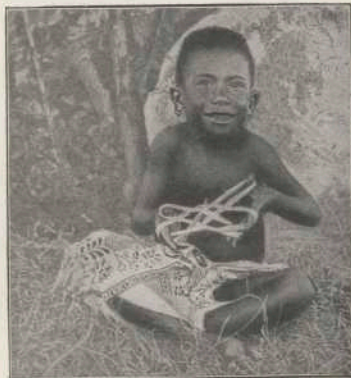
Zij spelen het met rendier-pezen (trouwens wat is er al niet voor gebruikt: vlaskoord, gevlochten menschen- of paardehaar, kokosnoot-vezels, leder van diverse diers-huiden, zijde, katoen, wol, ja wat al niet!...) en als de zon ondergaat is het doel deze in de draden te vangen ten einde haar verdwijnen te beletten. Een onderzoeker, Klutschak geheeten, zag eens elf oude mannen zich met 't spel verpooven, zij kenden samen honderd negenendertig geheel verschillende figuren.

Aan de west-kust van de Hudson-baai mogen de jongens het spel niet spelen omdat anders later hun vingers in de harpoen-lijnen verward zouden raken. Eerst als zij volwassen zijn wordt dit verbod opgeheven....

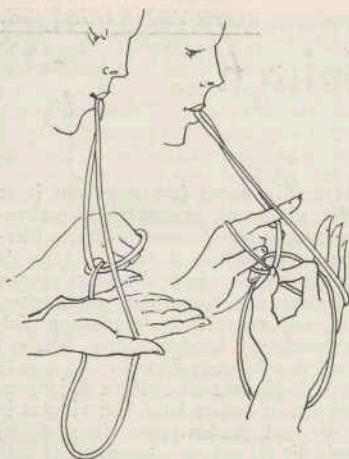
Vermakelijk is ook een der figuren welke op de Caroline-eilanden voorkomt, het Vuur of ook wel „Brand!“ geheeten. Als een inboorling ermee bezig is vraagt hij een ander het vuur uit te blazen of den brand te blusschen en als deze dan dicht bij zijn handen komt pakt hij snel, terwijl hij gelijktijdig een nieuwen greep in de draden doet, tusschen duim en wijsvinger diens neus!

Op Nieuw-Caledonië en de Loyalty-eilanden is een spel in zwang dat „Nen“ heet, d. w. z.: „Kijk!“ Het gaat zóó snel dat men onmogelijk de verschillende handgrepen met het oog kan volgen en het blijft dan ook voor ongewijden en ongeoeffenden haast onbegrijpelijk hoe de speler in staat is in een zoodanig vlug tempo zijn variaties te vinden en van de draden geen warboel te maken! Dit zijn dat de virtuelen in de draadfiguren.... Niet alleen met de handen maar ook met behulp van de voeten, terwijl tusschen de teenen, juist zooals tusschen de vingers, de draad vastgehouden wordt en ook om hals of been haalt men het koord.

Haast onbegrensd is de verscheidenheid van onderwerpen welke in en buiten Europa geteld zijn bij de hieromtrent plaats gehad hebbende onderzoekingen: voorstellingen van menschen, lichaamsdeelen, dieren en planten, ook bloemen; kleedingstukken en werk- of speeltuigen; muziek-instrumenten evengoed als zon, maan en sterren, ja zelfs vage begrippen als strijd, storm, bliksem en duisternis vinden in 't spel vertolking en uitdrukking, dat een diepere beteekenis heeft waarvan echter de kennis in

Jongetje van het Kiwai-eiland (Nieuw-Guinea), bezig met het Womer- of Kamut- d. i. draadfigurenspel.

De „wip” of „zaagmolen” 1 en 2
(Zie beschrijving)

volging der figuren welke achtereenvolgens ontstaan. Vroeger werden vetkaarsen per gewicht verkocht. Ziehier het verhaal: „Een man stal een pond vetkaarsen” (1) en hing deze thuis aan een spijker. Hij was moe en ging op een stoel zitten (2) en sliep in. Het was al donker toen hij wakker werd. Hij nam een schaar (3) en knipte een kaars los van den bundel. Terwijl hij hiermede bezig is kwam een politieagent met zijn stok (4) aanwandelen om hem gevangen te nemen wegens diefstal. Hij deed hem de handboeien (5) aan en bracht hem in de gevangenis”. 1, 2, 3, 4 en 5 worden door een draadfiguur voorgesteld.

Vaak heb ik mij afgevraagd hoe men in Engeland aan den naam „Cat's Cradle” gekomen is, maar er is hier een woord-verbastering aan de orde: het komt van „cratch-cradle”. Het woord „cratch” heeft dezelfde betekenis als het Fransche „crèche” dus kribbe.

Een liedje in Schotland zeer in zwang bij het draadspel luidt „See-saw, Johnnie maw”, de kinderen zingen het ook bij het spelen op een wip. Een figuur uit de „Cat's cradle” is overal bekend nl. de wip of de zaag-molen. Ik geef hierbij voor aardigheid de

den loop der tijden verloren is gegaan.

Wat Europa betreft waar het behalveten onzent ook in

Engeland, Frankrijk en Duitschland, Oostenrijk,

Zwitserland en Roemenië voorkomt, is het spel „de Vetkaarsen”

getiteld wel het meest verspreid en bijzonder merkwaardig door de verschillen-

de handgrepen en de opeenvol-

in elke draad door de vuist

zoodanig te wenden dat de duim boven ligt. Vervol-

gens steekt men de hand tusschen de

afhangende draad en het lichaam door (figuur 2).

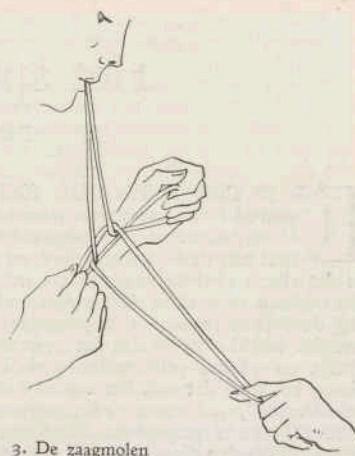
3. Wissel nu de lussen, in de beide handen gehouden, door één lus door de andere te halen.

4. De medespeler trekt nu de afhangende lus met één vinger aan, en door nu afwisselend de lus in de beide handen van den speler op zijde te trekken ontstaat een zagende of wippende beweging (figuur 3).

Ook de sierlijke dooreenstrengeling bij een spel „de Visschen” (figuur 5) en een spel „de Mond” (figuur 4)

van Eskimo-stammen mogen hier niet vergeten worden. Zoo zit er aan het kinderspel van het „afnemen” of „afpakken” meer vast dan men wel zou denken en zoo is het met veel dingen in 't leven. Het gaat er maar om daarvoor aandacht te hebben en om de lust er wat meer van te weten.

Dit spel echter is iets dat op een regenachtigen Zondagmiddag juist geschikt is om eens te beoefenen aan de hand der gegeven voorbeelden. Het lijkt moeilijker dan het is, maar het valt erg mee en wie weet wat voor mooie figuren er nog bij uitgevonden worden. Want dit is het aantrekkelijke: er is altijd weer kans zelf iets bij te maken. Probeer het maar eens!....

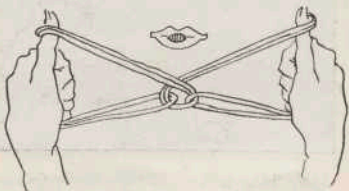

3. De zaagmolen

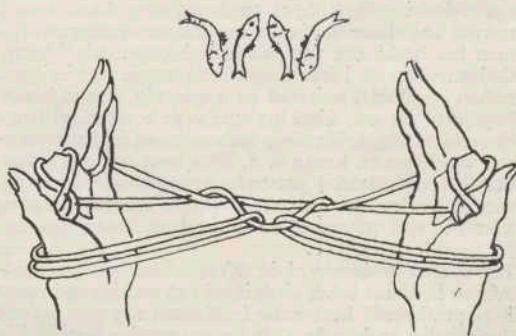
BESCHRIJVING DER HANDGREPEN.

1. Neem een draad van het koord tusschen de tanden en laat de rest los neerhangen.

2. Laat de rechts afhangende draad over de handpalm van de rechterhand liggen, houd de handpalm op met de vingers naar links gekeerd (figuur 1). Laat dan de links hangende draad over de linkerhandpalm liggen met de vingers naar rechts wijzend. Nu houdt men elke draad tusschen duim en wijsvinger vast, de vingers sluitend op de handpalm legt men een lus

4. De mond

5. Kleine vischjes